

VŠEOBECNÉ POKYNY K DENNÍ MODLITBĚ CÍRKVE

První kapitola

DŮLEŽITOST DENNÍ MODLITBY CÍRKVE NEBOLI POSVÁTNÉHO OFICIA V ŽIVOTĚ CÍRKVE

1. Veřejná a společná modlitba lidu Božího právem patří mezi přední povinnosti církve. Proto také už od počátku ti, kdo byli pokřtěni, „setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách“ (Sk 2,42). Skutky apoštolů dosvědčují na více místech, že se křesťanská obec svorně modlila.¹

Máme doklady z prvotní církve, že se také jednotliví věřící věnovali v určitých hodinách modlitbě. Brzy potom se v různých krajích rozšířil zvyk stanovit pro společnou modlitbu určitou dobu, jako např. na sklonku dne, kdy se šerí a kdy se rozžihá světlo, nebo na začátku dne, kdy za svítání končí noc.

Během doby byly společnou modlitbou posvěcovány také ostatní hodiny, o nichž se Otcové dočetli ve Skutcích apoštolů. Tam se totiž uvádí, že se učedníci shromažďovali o třetí hodině.² Kníže apoštolů „vystoupil na střechu, aby se kolem šesté hodiny modlil“ (10,9); „Petr a Jan šli ... do chrámu o deváté hodině, o hodině určené k modlitbě“ (3,1); „o půlnoci se Pavel a Silas modlili a zpívali Bohu chvalozpěv“ (16,25).

2. Takové společně konané modlitby postupně dostávaly určitou formu. Tato denní modlitba církve neboli posvátné officium, obohacená ještě čteními, je především modlitbou chvály a prosby, modlitbou církve s Kristem a ke Kristu.

I. KRISTOVA MODLITBA

Kristus jako přímluvece u Otce

3. Když přišlo Slovo, které vychází od Otce jako zář jeho slávy, aby lidem získalo život Boží, „nejvyšší kněz nové a věčné úmluvy, Ježíš Kristus, vzal na sebe lidskou přirozenost a přinesl s sebou do tohoto pozemského vyhnanství chvalozpěv, který po všechny věky zaznívá v nebeských příbytcích“.³ Od té chvíle v srdci Kristově zaznívá Boží chvála lidskými slovy, klaní se, usmíruje a přimlouvá. Původce nového lidství a prostředník u Boha to všechno podává Otci jménem lidí a pro dobro všech.

4. Syn Boží, který je s Otcem jedno (srov. Jan 10,30), řekl při vstupu na svět: „Tady jsem, abych plnil tvou vůli. Bože“ (Žid 10,9; srov. Jan 6,38), a sám také dal příklad své modlitby. Evangelia totiž velmi často uvádějí, že se Kristus modlil: když Otec zjevuje jeho poslání,⁴ než Kristus povolává své apoštoly,⁵ když oslavuje Boha při rozmnožení chleba,⁶ při svém proměnění na hoře,⁷ když uzdravuje hluchoněmého,⁸ když křísí mrtvého Lazara,⁹ než si na Petrovi vyžádá vyznání,¹⁰

¹ Srov. Sk 1,14; 4,24; 12,5.12; Ef 5,19-21. 2) Srov. Sk 2, 1-15.

² Srov. Sk 2, 1-15.

³ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium, č. 83.

⁴ Lk 3,21-22.

⁵ Lk 6,12.

⁶ Mi 14,19; 15,36; Mk 6,41; 8,7; Lk 9,16; Jan 6,11.

⁷ Lk 9, 28-29.

⁸ Mk 7, 34

⁹ Jan 11, 41 a násl.

¹⁰ Lk 9, 18

když učí své učedníky modlitbě,¹¹ když se učedníci vracejí z míst, kam je Kristus poslal,¹² když žehná děti¹³ a když prosí za Petra.¹⁴

Jeho každodenní horlivá činnost byla úzce spojena s modlitbou, ba dokonce z ní jaksi vyvěrala, když sám odcházel na poušť nebo na horu, aby se modlil;¹⁵ vstával k modlitbě velmi časně ráno,¹⁶ nebo se modlil od večera do ranního svítání¹⁷ anebo strávil celou noc v modlitbách k Bohu.¹⁸

Jak právem věříme, také se účastnil veřejných modliteb v synagogách, do kterých „podle svého obyčeje“ v sobotu vstupoval,¹⁹ nebo v chrámě, který nazýval domem modlitby,²⁰ ale konal i ty modlitby, které měli zbožní Izraelité zvykem denně se modlit soukromě. Také pronášel tradiční požehnání při jídle, jak se výslovně vypravuje při rozmnožení chlebů,²¹ při poslední večeři,²² při večeři v Emauzích;²³ podobně také, když zpíval se svými učedníky píseň chvály.²⁴

Do poslední chvíle svého života, když se již blížilo utrpení,²⁵ při poslední večeři,²⁶ ve svém smrtelném zápase²⁷ i na kříži²⁸ ukazoval božský Mistr, že právě modlitba je tím, co oživuje jeho mesiánské poslání a jeho velikonoční smrt. Sám totiž „v době, kdy jako člověk žil na zemi, přednesl s naléhavým voláním a se slzami vroucí modlitby k tomu, který měl moc ho od smrti vysvobodit, a byl vyslyšen pro svou uctivost“ (Žid 5,7) a dokonalou obětí na oltáři kříže „přivedl k dokonalosti navždy ty, kterým přinesl posvěcení“ (Žid 10,14); a konečně, když byl vzkříšen z mrtvých, stále žije a za nás prosí.²⁹

II. MODLITBA CÍRKVE

Příkaz k modlitbě

5. Ježíš přikázal také nám, abychom dělali to, co dělal on. Často totiž říkal: „Modlete se, prostě, žádejte,³⁰ – „ve jménu mém“;³¹ také podal v modlitbě, která se nazývá modlitbou Páně, návod, jak se modlit,³² a připomínal, že modlitba je nutná,³³ a to modlitba pokorná,³⁴ bdělá,³⁵ vytrvalá a důvěřující v Otcovu dobrotu,³⁶ čistá úmyslem a

¹¹ Lk 11,1.

¹² Mt 11,25 a násl.; Lk 10, 21 a násl.

¹³ Mt 19, 13.

¹⁴ Lk 22, 32

¹⁵ Mk 1, 35; 6,46; Lk 5,16; srov. Mt 4, 1 a par.; Mt 14, 23.

¹⁶ Mk 1, 35.

¹⁷ Mt 14, 23.25; Mk 6,46.48.

¹⁸ Lk 6, 12.

¹⁹ Lk 4, 16.

²⁰ Mt 21, 13 a par.

²¹ Mt 14, 19 a par.; Mt 15,36 a par.

²² Mt 26,26 a par.

²³ Lk 24,30.

²⁴ Mt 26,30 a par.

²⁵ Jan 12, 27 a násl.

²⁶ Jan 17,1–6.

²⁷ Mt 26, 36–44.

²⁸ Lk 23, 34.46; Mt 27,46; Mk 16,34.

²⁹ Srov. Žid 7,25.

³⁰ Mt 5,44; 7,7; 26,41; Mk 13,33; 14,38; Lk 6 28' 10 2' 11.9; 22,40.46.

³¹ Jan 14,13 a násl.; 15,16; 16,23 a násl. 26.

³² Mt 6,9–13; Lk 11,2–4.

³³ Lk 18,1.

³⁴ Lk 18,9–14.

³⁵ Lk 21, 36; Mk 13, 33.

³⁶ Lk 11,5–13; 18,1–8; Jan 14, 13; 16, 23.

ve shodě s Boží vůlí.³⁷

Také sami apoštolové, v jejichž listech jsou všude zaznamenány hodiny modlitby, zvláště chvály a díkůčinění, nás vybízejí, abychom se modlili v Duchu svatém,³⁸ abychom modlitbu skrze Krista³⁹ obětovali Bohu,⁴⁰ modlili se naléhavě a vytrvale⁴¹ a účinnou mocí modlitby se posvěcovali,⁴² abychom v modlitbě chválili,⁴³ děkovali,⁴⁴ prosili⁴⁵ a za všechny se přimlouvali.⁴⁶

6. Protože celý člověk pochází od Boha, musí poznat a uznat vládu svého Stvořitele nad sebou; to právě dělali zbožní lidé všech dob tím, že se modlili.

Modlitba směřuje k Bohu, a proto musí být ve spojení s Kristem, Pánem všech lidí, jediným Prostředníkem,⁴⁷ neboť jenom skrze něho máme přístup k Bohu.⁴⁸ On totiž spojuje⁴⁹ se sebou celé lidské společenství, takže existuje nejdůvěrnější poměr mezi modlitbou Kristovou a modlitbou celého lidského pokolení. Neboť v Kristu a jedině v něm dosahuje lidská zbožnost spásného účinku a cíle.

7. Zvláštní a velmi těsný poměr však trvá mezi Kristem a těmi lidmi, které skrze svátost znovuzrození přijímá jako údy svého těla, tj. církve. Tak se totiž od hlavy rozlévá do celého těla všechno bohatství, které náleží Synovi: společenství s Duchem, pravda, život a účast na božském synovství, jak se to vše projevovalo v celé jeho modlitbě, když ještě žil mezi námi.

Celé tělo církve má podíl také na Kristově kněžství, takže ti, kdo byli pokřtěni, „jsou svým znovuzrozením a pomazáním od Ducha svatého posvěceni jako duchovní chrám a svaté kněžstvo“⁵⁰ a stávají se schopnými pro bohoslužbu Nového zákona, která nevychází z našich sil, ale ze zásluhy a daru Kristova.

„Žádný větší dar nemohl Bůh dát lidem, jim své Slovo, skrze něž všechno stvořil, učinil je svou a je s ním spojil jako údy, aby Synem Božím i synem člověka, stejným Bohem a jako Otec, stejným člověkem jako lidé, abychom, když se modlíme k Bohu, nevyučovali z toho Syna, a když se modlí Synovo Tělo (církve), aby nevyučovalo svou hlavu a aby jediným Spasitelem svého těla byl sám náš Pán, Ježíš Kristus, Boží Syn, aby on se modlil za nás a v nás a my se modlili k němu. On se za nás modlí jako náš kněz, modlí se v nás jako naše hlava, my se modlíme k němu jako k svému Bohu. Poznávájme tedy náš hlas v něm i jeho hlas v nás.“⁵¹

V tom tedy tkví důstojnost křesťanské modlitby, že se podílí na oddanosti Jednorozeného vůči Otci a na modlitbě, kterou Syn vyjádřil za svého pozemského života slovy a která nyní, také jménem a k spáse celého lidského pokolení, neustále trvá v celé církvi a ve všech jejích členech.

³⁷ Mt 6,5–8; 23, 14; Lk 20, 47; Jan 4,23.

³⁸ Řím 8,15,26; 1 Kor 12, 3; Gal 4, 6; Jud 20.

³⁹ 2 Kor 1, 20; Kol 3, 17.

⁴⁰ Žid 13,15.

⁴¹ Řím 12, 12; 1 Kor 7, 5; Ef 6, 18; Kol 4, 2; 1 Sol 5, 17; 1 Tim 5,5; 1 Petr 4,7.

⁴² Ef 5, 19 a násl.; Žid 13, 15; Zj 19,5.

⁴³ 1 Tim 4, 5; Jak 5, 15 a násl.; 1 Jan 3, 22; 5, 14 a násl.

⁴⁴ Kol 3, 17; Flp 4, 6; 1 Sol 5, 17; 1 Tim 2, 1.

⁴⁵ Řím 8,26; Flp 4,6.

⁴⁶ Kol 3,17; Flp 4, 6; 1 Sol 5,17; 1 Tim 2, 1.

⁴⁷ 1 Tim 2,5; Žid 8,6; 9,15; 12,24.

⁴⁸ Řím 5,2; Ef 2,18; 3,12.

⁴⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 83.

⁵⁰ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o církvi, *Lumen gentium*, č. 10.

⁵¹ Sv. Augustin, *Enarrat. in psalm 85*, 1: CCL 39, 1176.

Působení Ducha svatého

8. Jednota církve, která se modlí, je tedy vytvářena Duchem svatým, jenž je týž v Kristu,⁵² v celé církvi i v jednotlivých pokřtěných. Sám „Duch nám přichází na pomoc“ a „přimlouvá se za nás vzdechy, které nelze vyjádřit“ (Řím 8, 26); sám Duch Syna nám totiž vlévá „ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče“ (Řím 8, 15; srov. Gal 4, 6; 1 Kor 12, 3; Ef 5, 20). Žádná křesťanská modlitba se tedy nemůže konat bez působení Ducha svatého, který celou církev sjednocuje a vede skrze Syna k Otci.

Společenská povaha modlitby

9. Proto příklad a příkaz Páně i apoštolů modlit se neustále a vytrvale je nutné chápat nějakou čistě zákonnou normu, nýbrž jako vnitřní podstatu samotné církve, která je společenstvím a která je povinna švů společenský ráz projevovat také modlitbou. Proto je ve Skutcích apoštolů, když se poprvé mluví o obe; věřících, jasně vyjádřeno, že se shromáždili „se ženami, s Ježíšovou matkou Marií a s jeho příbuznými“ (Sk 1, 14) k modlitbě. „Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši“ (Sk 4,32) a jejich jednomyslnost se opírala o Boží slovo, bratrské společenství, modlitbu a eucharistii.⁵³

Třebaže modlitba, která se koná v komůrce při zavřených dveřích,⁵⁴ je vždy nutná a doporučeníhodná⁵⁵ a členové církve ji vykonávají skrze Krista v Duchu svatém, přesto nalezí zvláštní důstojnost společné modlitbě, protože sám Kristus řekl: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18, 20).

III. DENNÍ MODLITBA CÍRKVE

Posvěcení dne

10. Protože Kristus přikázal: „Je třeba stále se modlit a neochabovat“ (Lk 18,1), církev, která věrně poslouchá tuto výzvu, nikdy v modlitbě neustává a také nás k tomu povzbuzuje těmito slovy: „Skrze něho (Ježíše) podávejme Bohu stále oběť chvály“ (Žid 13,15). Tomuto příkazu se činí zadost nejen slavením eucharistie, ale i jinak, zvláště denní modlitbou církve, jejíž specifickou funkcí mezi ostatními liturgickými úkony je podle staré křesťanské tradice posvěcovat celý průběh dne i noci.⁵⁶

11. Poněvadž tedy cílem denní modlitby církve je posvěcení dne i každé lidské činnosti, byl její průběh upraven tak, aby její jednotlivé části podle možnosti odpovídaly skutečné denní době a zároveň aby se braly v úvahu podmínky dnešního života.⁵⁷

„Je lepší modlit se jednotlivé části denní modlitby církve v době, která je co nejbližší té době, pro niž je ta která část určena. Tak je možné skutečně posvětit celý den a officium může přinést duchovní užitek.“⁵⁸

⁵² Srov. Lk 10, 21 – Když Ježíš „zajásal v Duchu svatém a řekl: Velebím tě, Otče...“

⁵³ Srov. Sk 2, 42.

⁵⁴ Srov. Mt 6, 6.

⁵⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 12.

⁵⁶ Srov. tamtéž, č. 83-84.

⁵⁷ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 88.

⁵⁸ Srov. tamtéž, č. 94.

Vztah mezi denní modlitbou církve a eucharistií

12. Denní modlitba církve prodlužuje⁵⁹ na různé hodiny dne chválu a díkyčinění, a také památku tajemství spásy, prosby i předběžné okoušení nebeské slávy v tajemství eucharistie, která je „středem a vyvrcholením celého života křesťanského společenství“.⁶⁰

Denní modlitbou církve se tedy také nejlépe připravuje slavení eucharistie, protože se vzbuzuje a živí víra, naděje, láska, zbožnost a duch oběti, což jsou nutné předpoklady k užitečnému slavení eucharistie.

Vykonávání Kristova kněžského úřadu v denní modlitbě církve

13. „Dílo vykoupění lidstva a dokonalé oslavy Boha“⁶¹ vykonává Kristus v Duchu svatém skrze svou církev, nejen když se slaví eucharistie a udělují svátosti, ale také, a to především, když se koná denní modlitba církve.⁶² Při ní je sám přítomen, když se sejde shromáždění, když se hlásá Boží slovo, „když se církev modlí a zpívá“.⁶³

Posvěcení člověka

14. K posvěcování člověka⁶⁴ a k prokazování úcty Bohu dochází v denní modlitbě církve tak, že se v ní naváže jakýsi styk nebo spíše dialog mezi Bohem a lidmi, kdy „Bůh mluví k svému lidu... a lid Bohu odpovídá zpěvy a modlitbou“.⁶⁵

Ti, kteří se účastní denní modlitby církve, mohou z ní získat opravdu velmi hojné posvěcení prostřednictvím spasitelného slova Božího, které v ní zaujímá důležité místo. Z Písma svatého jsou totiž vybrána čtení, zpívají se žalmy obsahující Boží slovo vzaté rovněž z Písma, a ono dalo též inspiraci a podnět i jiným prosbám, modlitbám a zpěvům.⁶⁶

Nejen tedy když se předčítá, co „bylo napsáno k našemu poučení“ (Řím 15, 4), ale také když se církev modlí nebo zpívá, roste víra zúčastněných a jejich mysl stoupá k Bohu, aby před ním konali „duchovní bohoslužbu“ a dostali od něho bohatší milost.⁶⁷

Chvála vzdávaná Bohu v jednotě s nebeskou církví

15. Tím, že církev vykonává ve své denní modlitbě kněžský úřad své Hlavy, přináší „bez přestání“⁶⁸ oběť chvály Bohu, tj. ovoce rtů těch, kteří vyznávají jeho jméno.⁶⁹ Tato modlitba je „hlas Nevěsty, která promlouvá k Ženichovi, ba ještě více: je to modlitba, kterou Kristus spolu se svým Tělem (církvi) přednáší Otci.“⁷⁰

Všichni, kdo to konají, jednak plní povinnost církve a jednak mají podíl na vrcholné

⁵⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 5.

⁶⁰ 2. vatikánský sněm, dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, č. 30.

⁶¹ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 5.

⁶² Srov. tamtéž, č. 83 a 98.

⁶³ Tamtéž, č. 7.

⁶⁴ Srov. tamtéž, č. 10.

⁶⁵ Tamtéž, č. 33.

⁶⁶ Srov. tamtéž, č. 24.

⁶⁷ Srov. tamtéž, č. 33.

⁶⁸ 1 Sol 5, 17.

⁶⁹ Srov. Žid 13, 15.

⁷⁰ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 84.

cti Kristovy Nevěsty, neboť když Bohu vzdávají chválu, stojí před jeho trůnem ve jménu Matky církve.“⁷¹

16. Když církev svou denní modlitbou vzdává Bohu chválu, přidružuje se svým zpěvem k onomu chvalo zpěvu, který po všechny věky zaznívá v nebeských příbytcích;⁷² a zároveň předem okouší onu nebeskou slávu, která ustavičně zaznívá před trůnem Božím a Beránkovým, jak o tom píše Jan v Apokalypse. Naše těsné spojení s nebeskou církví se totiž uskutečňuje právě tehdy, když „společným jástem oslavujeme Boží velebnost ... všichni, z každého kmene, jazyka, lidu a národa (srov. Zj 5, 9), vykoupení Kristovou krví a shromáždění v jednu církev, jediným chvalo zpěvem oslavujeme trojjediného Boha“.⁷³

Tuto nebeskou bohoslužbu asi předvíдали proroci, když mluvili o vítězství dne bez noci a světla bez temnot: „Už nebudeš potřebovat slunce, aby svítilo ve dne, ani měsíční zář ti nebude svítit. Hospodin ti bude světlem věčným“ (Iz 60, 19; srov. Zj 21, 23.25). „Bude to jeden den, známý Hospodinu: ani den, ani noc, v čas večera bude zase světlo“ (Zach 14,7). Jsme tedy už v posledním období dějin (srov. 1 Kor 10, 11), obnova světa už je neodvolatelně stanovena, jakýmsi reálným způsobem se v tomto věku předjímá.⁷⁴ Tak se vírou poučujeme i o smyslu svého života pozemského, že se vším tvorstvem očekáváme zjevení Božích synů.⁷⁵ V denní modlitbě církve tuto víru slavnostně vyznáváme, tuto naději vyjadřujeme a posilujeme a jistým způsobem máme účast na radosti z ustavičné chvály a ze dne bez západu.

Prosb a přímluva

17. Avšak kromě oslavy Boha církve v bohoslužbě přednáší prosby a přání všech věrných křesťanů, a nadto prosí snažně Krista a skrze něho i Otce za spásu celého světa.⁷⁶ A tento hlas je nejen hlasem církve, ale i Krista, protože se modlíme jménem Kristovým, totiž „skrze našeho Pána Ježíše Krista“; a tak církev pokračuje v modlitbách a prosbách, které pronášel Kristus za svého pozemského života,⁷⁷ a které se proto vyznačují obzvláštní účinností. Proto uplatňuje církevní společenství svou mateřskou péčí o duše, jež je třeba přivést ke Kristu, nejen láskou, příkladem a skutky kajícími, ale také modlitbou.⁷⁸

To se především týká všech těch, kdo jsou zvláštním nařízením povoláni konat denní modlitbu církve: totiž biskupové a kněží, kteří se povinně modlí za svůj lid a celou Boží církev,⁷⁹ i ostatní, jimž je svěřena posvátná služba, a řeholníci.⁸⁰

Vrchol i pramen pastorační činnosti

18. Ti, kdo mají povinnost konat denní modlitbu církve, prospívají tajemnou apoštolskou plodností všemu Božímu lidu;⁸¹ apoštolské práce totiž směřují k tomu, „aby se všichni, kdo se vírou a křtem stali Božími dětmi, shromáždili vjedno a

⁷¹ Tamtéž, č. 85.

⁷² Srov. tamtéž, č. 83.

⁷³ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* č. 50, 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 8 a 104.

⁷⁴ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* č. 48.

⁷⁵ Srov. Řím 8, 19.

⁷⁶ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 83.

⁷⁷ Srov. Žid 5, 7.

⁷⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 6.

⁷⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce *Lumen gentium*, č. 41.

⁸⁰ Srov. níže, č. 24.

⁸¹ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*, č. 7.

uprostřed církve chválili Boha. účastnili se oběti a jedli ze stolu Páně⁸².

Tak svým životem věřící vyjadřují a ostatním zjevují „Kristovo tajemství a skutečnou povahu pravé církve. Je totiž ... viditelná a přitom vybavená neviditelnými hodnotami, je horlivě činná i oddaná kontemplaci, je přítomná ve světě, a přece jím jen prochází“⁸³.

Čtení a prosby konané při denní modlitbě církve tvoří pramen křesťanského života. Tento život se totiž živí ze stolu Písma svatého i slovy světců a upevňuje se modlitbami. Neboť sám Pán, bez něhož nemůžeme nic dělat,⁸⁴ může na naše prosby dát našim skutkům účinnost a vzrůst,⁸⁵ takže jsme denně v Duchu budováni v Boží chrám,⁸⁶ až se uskuteční Kristova plnost,⁸⁷ a zároveň čerpáme síly, abychom mohli hlásat Krista těm, kteří jsou mimo církve.⁸⁸

Soulad slov a smýšlení

19. Aby však byla tato modlitba opravdovou modlitbou každého z těch, kteří se ji modlí, a rovněž zdrojem zbožnosti a hojné Boží milosti i živnou půdou pro modlitbu osobní a pro apoštolskou činnost, je nutné, aby byla důstojná, pozorná, zbožná a aby pronášeným slovům odpovídalo vnitřní smýšlení.⁸⁹ Ať všichni horlivě spolupracují s nebeskou milostí, aby ji nepřijímali nadarmo. Ať hledají Krista a ať modlitbou stále hlouběji vnikají do jeho tajemství,⁹⁰ a proto ať Boha chválí i prosí se stejnou myslí, s jakou se modlil sám božský Vykupitel.

IV. OSOBY, KTERÉ SLAVÍ DENNÍ MODLITBU CÍRKVE

a) Společné slavení denní modlitby církve

20. Denní modlitba církve, jako ani jiné liturgické úkony, není soukromou záležitostí, ale týká se celého těla církve, je projevem celého těla a na celé tělo působí.⁹¹ Takto konaná církevní modlitba je tedy nejvýraznější, a proto se vřele doporučuje tehdy, když se se svým biskupem, obklopeným kněžími a přísluhujícími,⁹² modlí místní církve, neboť „v ní je skutečně přítomná a činná jedna, svatá, katolická a apoštolská církev Kristova“.⁹³ A také když se v biskupově nepřítomnosti modlí kanovníci kapituly nebo jiní kněží, ať se to vždy děje v čase k tomu určeném, a pokud je to možné, za účasti lidu. Platí to i o kapitulách kolegiálních.

21. Ať slaví v kostele hlavní části denní modlitby církve podle možnosti společně i jiné skupiny věřících; mezi nimi mají přední místo farnosti jako základní buňky diecéze, zřízené v jednotlivých místech pod vedením duchovního správce, zastupujícího biskupa. „Tyto obce představují do jisté míry celou viditelnou církev, žijící po celém

⁸² 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 10.

⁸³ Tamtéž, č. 2.

⁸⁴ Srov. Jan 15, 5.

⁸⁵ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 86.

⁸⁶ Srov. Ef 2, 21–22.

⁸⁷ Srov. Ef 4, 13.

⁸⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 2.

⁸⁹ Srov. tamtéž, č. 90; sv. Benedikt, *Regula monasteriorum*, kap. 19.

⁹⁰ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 14; dekret o kněžské výchově *Optatam totius*, č. 16.

⁹¹ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26.

⁹² Srov. tamtéž, č. 41.

⁹³ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, č. 11.

světě.“⁹⁴

22. Jestliže se tedy věřící svolávají a scházejí k denní modlitbě církve, sjednocují svá srdce i slova, a tím se zjevně hlásí k církvi, jež slaví Kristovo tajemství.⁹⁵

23. Povinností těch, kteří přijali svátostné kněžství nebo dostali zvláštní církevní pověření,⁹⁶ je začínat a řídit modlitbu ve své obci: Ať usilují o to, aby všichni, kdo jsou svěřeni jejich péči, byli svorní v modlitbě.⁹⁷ Ať tedy dbají, aby byli věřící vybízeni ke společné modlitbě hlavních částí denní modlitby církve, zvláště o nedělích a svátcích,⁹⁸ a aby o tom byli poučováni řádnou katechezí. Ať jim důkladně vysvětlí, že upřímná modlitba vyvěrá z účasti na této modlitbě církve,⁹⁹ a tedy ať je vedou vhodným poučováním, že žalmy je nutné chápat ve smyslu křesťanském, tak aby byli ponenáhlu přiváděni k větší oblibě i znalosti modlitby církve.¹⁰⁰

24. Komunity kanovníků, mnichů, mnišek a jiných řeholníků, které slaví denní modlitbu církve úplně nebo zčásti na základě řehole nebo řádových předpisů podle obvyklého nebo vlastního obřadu, zvláště představují modlící se církve. Neboť výrazněji slouží jako příklad církve neustále chválící Boha svorným hlasem a konají povinnost „spolupracovat“, především modlitbou, „na budování a vzrůstu celého mystického těla Kristova a k dobru místních církví“.¹⁰¹ Platí to především o těch, kdo vedou rozjímavý život.

25. Duchovní a všichni klerikové, kteří nemají povinnost společné modlitby, žijí-li společně nebo se scházejí, ať hledí, aby se modlili společně alespoň nějakou část denní modlitby církve, zvláště ráno chvály a večer nešpory.¹⁰²

26. Také řeholníkům a řeholicím, kteří nejsou vázáni modlit se společně, i členům společenství usilujících o dokonalost se naléhavě doporučuje, aby se shromažďovali zvláště nebo spolu s lidem k slavení denní modlitby církve nebo jejích částí.

27. Laická sdružení kdekoli shromážděná se vybízejí, aby plnila povinnost k církvi¹⁰³ slavením části denní modlitby církve – ať se jejich členové sdružili z jakéhokoli důvodu: za účelem modlitby, apoštolátu nebo z jiné příčiny. Je totiž třeba, aby se naučili především při liturgických úkonech uctívat v duchu a v pravdě Boha Otce¹⁰⁴ a aby měli na paměti, že veřejnou bohoslužbou a modlitbou mají vliv na všechny lidi a mohou nemálo přispět k spáse celého světa.¹⁰⁵

Konečně je dobré, aby se rodina, protože je jakoby domácí svatyní církve, nejen modlila společně, ale také aby se modlila některé vhodné části denní modlitby církve, a tak se tím těsněji zapojovala do církve.¹⁰⁶

⁹⁴ 2. vatikánský sněm, konstituce posvátné liturgie *Sacrosanctum Concilium*, č. 42; srov. dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, č. 10.

⁹⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgie *Sacrosanctum Concilium*, č. 26 a 84.

⁹⁶ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 17.

⁹⁷ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, č. 15.

⁹⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgie *Sacrosanctum Concilium*, č. 100.

⁹⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 5.

¹⁰⁰ Srov. níže, č. 100-109.

¹⁰¹ 2. vatikánský sněm, dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, č. 33; srov. dekret o přizpůsobení obnově řeholního života *Perfectae caritatis*, č. 6. 7. 15; srov. dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 15.

¹⁰² Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgie *Sacrosanctum Concilium*, č. 99.

¹⁰³ Srov. tamtéž, č. 100.

¹⁰⁴ Srov. Jan 4, 23.

¹⁰⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*, č. 2; dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, č. 16.

¹⁰⁶ Srov. dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, č. 11.

b) Povinnost slavit denní modlitbu církve

28. Duchovním je denní modlitba církve svěřena zvláštním způsobem, takže ji má povinnost slavit každý z nich, i bez přítomnosti lidu, ovšem s příslušnými úpravami; církve je zavazuje k slavení posvátného officia, aby jistě a vytrvale aspoň oni plnili povinnost celého společenství a aby Kristova modlitba trvala v církvi neustále.¹⁰⁷

Protože biskup zastupuje zvláštním a viditelným způsobem osobu Krista a protože on je svému stádcí veleknězem, od něhož se určitým způsobem odvozuje a na němž závisí život jeho věřících v Kristu,¹⁰⁸ musí být on v modlitbě mezi údy své místní církve první a jeho modlitba při recitování denní modlitby církve se koná vždy jménem církve a za církve jemu svěřenou.¹⁰⁹

Kněží, ať už spojeni s biskupem a veškerým kněžstvem nebo i každý zvlášť, zastupují osobu Krista kněze,¹¹⁰ a když se modlí k Bohu za svěřený lid, ba za celý svět, mají podíl na Kristově kněžství.¹¹¹

Ti všichni plní službu dobrého Pastýře, který prosí za své, aby měli život, a tak byli v dokonalé jednotě.¹¹² Kéž v denní modlitbě církve uložené jim církvi nejen naleznou zdroj zbožnosti a pokrm pro osobní modlitbu,¹¹³ ale hojným rozjímáním kéž také oživují a zvelebují svou pastorační a misijní činnost pro radost celé Boží církve.¹¹⁴

Biskupové tedy a kněží i jiné duchovní osoby, jimž bylo uloženo (srov. č. 17) slavit denní modlitbu církve, ať ji konají denně v celém rozsahu, a pokud je to možné, v době, která je k tomu určena.

Náležitou péčí ať věnují především těm částem, které jsou jakoby základem celé denní modlitby církve, tj. ranním chválám a nešporám; ryto části není dovoleno vynechat, leda z vážné příčiny.

Také ať svědomitě konají modlitbu se čtením, protože je to především liturgické slavení Božího slova; tak denně plní službu, která je určena zvláště jim, totiž přijímat Boží slovo, aby se tak stali dokonalejšími učedníky a aby pronikavěji chápali Kristovo nevystihlé bohatství.¹¹⁵

Aby posvětili celý den ještě lépe, ať jim navíc leží na srdci modlitba uprostřed dne a modlitba před spaním, již před ulehnutím dokončí celé „Boží dílo“ a sebe odporučí Bohu.

Je velmi vhodné, aby stáli jáhni denně recitovali aspoň nějakou část denní modlitby církve, kterou jim určí biskupský sbor.¹¹⁶

31. a) Katedrální a kolegiální kapitula má povinnost konat v chóru ony části denní modlitby církve, které jim jsou ukládány právem obecným nebo zvláštním. Jednotliví členové těchto kapitul však kromě těch částí, které se musí modlit jako všechny

¹⁰⁷ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 13.

¹⁰⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 41; věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 21.

¹⁰⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26; dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, č. 15.

¹¹⁰ Srov. 2. vatikánský sněm, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 13.

¹¹¹ Srov. tamtéž, č. 5.

¹¹² Srov. Jan 10,11; 17,20.23.

¹¹³ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 90.

¹¹⁴ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 41.

¹¹⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, č. 25; dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 13.

¹¹⁶ Pavel VI., motu proprio *Sacrum Diaconatus ordinem*, 18. 6. 1967, č. 27: AAS 59 (1964), str. 703.

duchovní osoby, mají povinnost i sami recitovat ty části, které se modlí v jejich kapitule.¹¹⁷

b) Řeholní komunity, které jsou vázány slavit denní modlitbu církve, i jejich jednotliví členové, ať se jí modlí podle ustanovení svého zvláštního práva, zachovávajíce ustanovení č. 29, týkající se těch, kteří dosáhli jáhenského nebo kněžského svěcení.

Komunity, které mají povinnost chórové modlitby, ať se denně modlí celou denní modlitbu církve v chóru;¹¹⁸ mimo chór se jejich členové modlí podle ustanovení svého zvláštního práva, zachovávajíce ustanovení č. 29.

32. Ostatním řeholním komunitám a jejich jednotlivým členům se doporučuje, aby se podle poměrů, v nichž žijí, modlili některé části tohoto posvátného officia, protože je modlitbou církve a působí, že všichni, ať kdekoli rozptýleni, mají jedno srdce a jednu duši.¹¹⁹

Totéž se doporučuje i laikům.¹²⁰

c) Uspořádání denní modlitby církve

33. Denní modlitba církve má svoje pravidla, skládá se zvláštním způsobem z těch prvků, které jsou v ostatních křesťanských bohoslužbách, a je upravena tak, že po hymnu následuje zpěv žalmů, potom delší nebo kratší čtení Písma svatého a prosby.

Jak při společném slavení, tak při soukromé modlitbě je podstatou uspořádání této bohoslužby vždy rozmluva mezi Bohem a člověkem. Společná modlitba však jasněji ukazuje církevní povahu posvátného officia, podporuje aktivní účast všech podle úlohy každého aklamacemi, dialogem, střídavým zpěvem žalmů, a lépe se při ní uplatní různé druhy výrazu.¹²¹ Proto kdykoli se může konat modlitba společná s hojnou a činnou účastí věřících, musí se jí dát přednost před modlitbou jednotlivce a před modlitbou jakoby soukromou.¹²² Kromě toho se doporučuje, aby se officium, podle vhodnosti, v souladu s povahou a posláním jeho jednotlivých částí v chóru nebo společně zpívalo.

Tak se konečně uskutečňuje napomenutí apoštola: „Kristova nauka ať je u vás ve své plné síle: moudře se navzájem poučujte a napomínejte. S vděčností zpívejte Bohu z celého srdce žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně“ (Kol 3,16; srov. Ef 5,19-20).

¹¹⁷ Srov. S. Congr. Rituum, instr. *Inter Oecumenici*, 26. 9. 1964, č. 78b: AAS 56 (1964), str. 895.

¹¹⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 95.

¹¹⁹ Srov. Sk 4,32.

¹²⁰ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 100.

¹²¹ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26, 28-30.

¹²² Srov. tamtéž, č. 27.

Druhá kapitola

POSVĚCENÍ DNE RŮZNÝMI ČÁSTMI DENNÍ MODLITBY CÍRKVE

I. ÚVOD K CELÉMU OFICIU

34. Celé oficium obvykle začíná uvedením do první modlitby dne, které se skládá z verše: *Pane, otevři mé rty. A má ústa té budou chválit* a ze žalmu 95 (94), jimž se věřící denně vybízejí, aby zpívali k oslavě Boha a slyšeli jeho hlas, a tak byli přiváděni k očekávanému „odpočinutí Páně“.¹²³

Podle okolností se však mohou místo žalmu 95 (94) vzít žalmy 100 (99), 67 (66) nebo 24 (23).

Je vhodné říkat úvodní žalm responsoriálním způsobem, jak je uvedeno na příslušném místě, tj. s jeho antifonou, která se opakuje nejprve hned po přednesení a potom po každé strofě.

35. Uvedení do první modlitby dne má své místo na začátku celé denní modlitby. Klade se proto před ranní chvály nebo před modlitbu se čtením podle toho, kterou z těchto částí denní modlitba začíná. Má-li však být tento žalm zařazen před ranní chvály, může se podle vhodnosti vynechat i se svou antifonou.

36. Jak se antifony k uvedení do první modlitby dne mění podle různého charakteru liturgických dnů, je udáno na příslušných místech.

II. RANNÍ CHVÁLY A NEŠPORY

37. „Chvály jako ranní modlitba a nešpory jako večerní modlitba jsou podle úctyhodné tradice celé církve dva stěžejní body denního officia; a proto je nutné považovat je za hlavní části denní modlitby církve a jako takové se je modlit.“¹²⁴

38. Ranní chvály, jak je to patrné z mnoha jejich prvků, jsou určeny pro ranní dobu a uspořádány tak, aby ji posvětily. Tento ranní ráz nejlépe vystihuje sv. Basil Veliký těmito slovy: „Ranní modlitba slouží zajisté k tomu, aby první hnutí našeho ducha a naší mysli bylo zasvěceno Bohu, a o nic jiného se dříve nestarejme, než abychom dosáhli radosti rozjímáním o Bohu, jak je psáno: Když na Boha vzpomínám, zaraduji se (srov. Žl 77 [76],4), ani se nedávejme do práce dříve, než vykonáme, co je řečeno: 'K tobě se modlím, Hospodine! Zrána slyšíš můj hlas, zrána ti předkládám své modlitby a čekám' (Žl 5,3-5).“¹²⁵ Kromě toho tato část denní modlitby církve, která se koná za rozbřesku dne, vyvolává vzpomínku na zmrtvýchvstání Pána Ježíše, jenž je pravým světlem, které osvětluje všechny lidi (srov. Jan 1,9), a „sluncem spravedlnosti“ (Mal 4,2), „vycházející z výsosti“ (Lk 1,78). Tak porozumíme dobře napomenutí sv. Cypriána: „Ráno se musíme modlit proto, abychom modlitbou oslavili zmrtvýchvstání Páně.“¹²⁶

39. Nešpory se slaví, když se stmívá a den se nachyluje, abychom „vzdali díky za všechno, co jsme v něm dostali nebo co jsme správně vykonali“.¹²⁷ Také o vykoupení

¹²³ Srov. Žid 3,7-4,16.

¹²⁴ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 89a; srov. tamtéž, č. 100.

¹²⁵ Sv. Basil Veliký, *Regulae fusius tractatae*, Resp. 37,3; PG 31, 1014.

¹²⁶ Sv. Cyprián, *De oratione dominica* 35: PL 4, 561.

¹²⁷ Sv. Basil Vel., op. cit., PG 31, 1015.

uvažujeme v této modlitbě, kterou vysíláme před Hospodinovu tvář „jako kadidlo“ a naše „zvednuté dlaně jako večerní oběť“.¹²⁸ Tak je možné „svatě rozumět také oné pravé večerní oběti, kterou Pán a Spasitel svěřil apoštolům při večeři, když ustanovoval posvátné tajemství církve, nebo kterou sám druhého dne zvednutím svých dlaní za spásu celého světa obětoval svému Otci jako večerní oběť, totiž když nastal večer, tj. konec věků“.¹²⁹ Abychom konečně obrátili svou naději k světlu, které nikdy nezapadá, „modlíme se a prosíme, aby na nás znovu přišlo světlo, prosíme o Kristův příchod, který nám poskytne milost věčného světla“.¹³⁰ V tuto denní dobu voláme společně s východními církvemi: „Líbezné světlo svaté slávy nesmrtelného Otce, nebeského, svatého, blaženého Ježíše Krista. Protože my, kteří jsme dospěli k západu slunce, vidíme večerní hvězdu, velebíme tebe, Otce i Syna i svatého Ducha...“ (hymnus Fós hilaron).

40. Za nejdůležitější je tedy nutné pokládat ranní chvály a nešpory jako modlitbu křesťanského společenství: jejich veřejnou nebo společnou modlitbu ať pěstují zvláště ti, kdo žijí společně. A jejich modlitba ať se doporučuje i jednotlivcům, kteří se nemohou podílet na společné modlitbě.

41. Ranní chvály a nešpory začínají úvodním veršem: *Bože, pospěš mi na pomoc. Slyš naše volání.* Po něm následuje: *Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jako byla na počátku, i nyní i vždycky a na věky věků. Amen a Aleluja* (jež se v době postní vynechává). To všechno však při ranních chválách odpadá, jestliže bezprostředně předchází uvedení do první modlitby dne.

42. Potom se hned říká příslušný hymnus. Hymnus je zařazen tak, aby dával každé části nebo svátku vlastní zabarvení, a - zvláště při modlitbě s lidem - působí, že úvod k modlitbě je snadnější a příjemnější.

43. Po hymnu následuje zpěv žalmů, a to podle ustanovení č. 121-125. Zpěv žalmů v ranních chválách se skládá podle tradice církve z jednoho žalmu „ranního“, potom z kantika ze Starého zákona a z druhého žalmu „oslavného“.

Zpěv žalmů v nešporách se skládá ze dvou žalmů nebo dvou úseků delšího žalmu, vhodných pro tuto část denní modlitby a pro slavení s lidem, a z jednoho kantika vzatého z listů apoštolů nebo z knihy Zjevení.

44. Po skončeném zpěvu žalmů se čte krátké nebo delší čtení.

45. Krátké čtení je vybrané podle toho, o jaký den, dobu nebo svátek jde; má se číst a poslouchat jako skutečné hlásání Božího slova, které důrazně předkládá nějakou svatou myšlenku nebo přispívá k osvětlení stručněji řečených výroků, jež by při souvislém čtení Písma unikly naší pozornosti.

Krátká čtení se v jednotlivých dnech mění, jako i rozdělení žalmů.

46. Místo krátkého čtení se může, hlavně při modlitbě s účastí lidu, vybrat delší biblické čtení buď z modlitby se čtením, nebo z těch, která se čtou ve mši, hlavně z textů, které se z různého důvodu nemohly uplatnit. Kromě toho nic nebrání, aby se někdy vybralo i jiné vhodnější čtení podle ustanovení č. 248-249, 251.

47. Při modlitbě s účastí lidu se může podle okolností připojit krátká promluva k

¹²⁸ Srov. Žl 141(140), 2.

¹²⁹ Kassián, *De institutione coenob.*, kniha 3, kap. 3: PL 49, 124.125.

¹³⁰ Sv. Cyprián, *De oratione dominica* 35: PL 4, 560.

vysvětlení toho, co bylo čteno.

48. Po čtení nebo po promluvě může následovat chvíle ticha.

49. Na Boží slovo odpovídá responsoriální zpěv neboli zpěv po krátkém čtení: podle okolností se může vynechat.

Mohou ho nahradit též jiné zpěvy stejného druhu a se stejným posláním, pokud jsou řádně schválené biskupskou konferencí.

50. Potom se slavnostně říká kantikum z evangelia s příslušnou antifonou, totiž k ranním chválám Zachariášovo kantikum a k nešporám kantikum Panny Marie. Tato kantika, vžitá dávným a oblíbeným užíváním církve, vyjadřují chválu vykoupení a díkůčinění. Antifony k těmto kantikům se mění podle dne, času nebo svátku.

51. Po ukončení kantika začínají v ranních chválách prosby za zasvěcení dne a práce Pánu a v nešporách přímluvy (srov. č. 179-193).

52. Po odříkání proseb nebo přímluv se všichni modlí *Otče náš*.

53. Pak se bezprostředně říká závěrečná modlitba; pro všední dny liturgického mezidobí je v žaltáři, pro ostatní dny mezi vlastními texty.

54. Potom, jestliže bohoslužbu řídí kněz nebo jáhen, propouští lid pozdravením: *Pán s vámi* a požehnáním jako ve mši; pak následuje vybídnutí: *Jděte ve jménu Páně s odpovědí: Bohu díky*. Jinak se končí slovy: *Dej nám, Bože, své požehnání...*

III. MODLITBA SE ČTENÍM

55. Modlitba se čtením směřuje k tomu, aby bylo Božímu lidu, zvláště však těm, kteří jsou zvláštním způsobem zasvěceni Pánu, předkládáno hojnější rozjímání Písma svatého a nejlepší stránky z duchovních spisovatelů. I když se čte bohatý výběr Písma svatého každý den ve mši, onen poklad zjevení a tradice, obsažený v modlitbě se čtením, povede k velkému duchovnímu pokroku. Toto bohatství ať vyhledávají především knězi, aby byli s to rozdávat všem Boží slovo, které sami přijali, a aby mohli svou nauku učinit „pokrmem pro Boží lid“.¹³¹

56. „Četba Písma svatého, (...) aby se stala rozhovorem mezi Bohem a člověkem, musí být provázena modlitbou. Neboť 'jeho oslovujeme, když se modlíme; jemu nasloucháme, když čteme božské výroky,'¹³² proto se tato část posvátného officia skládá také ze žalmů, hymnu, modlitby a jiných částí a má povahu pravé modlitby.

57. „I když si“ podle konstituce *Sacrosanctum Concilium* modlitba se čtením „v chóru zachovává ráz noční chvály, ať je upravena tak, aby se dala recitovat v kteroukoli denní hodinu. Ať má menší počet žalmů a delší čtení.“¹³³

58. Ti tedy, kdo jsou podle svého zvláštního práva povinni, i ti, kdo chtějí, což je chvályhodné, zachovat této části denní modlitby církve ráz noční chvály, ať ji říkají buď v noci, nebo velmi časně ráno, a to před ranními chválami, a v liturgickém mezidobí si (modlí-li se latinsky) vyberou hymnus z té řady, která je pro tento účel určena. Kromě toho pro neděle, církevní slavnosti a některé svátky je třeba si všimnout, co se říká v č. 70-73 o vigiliích.

¹³¹ Pontificale Romanum, *De ordinatione presbyterorum*, č. 14.

¹³² Sv. Ambrož, *De officiis ministrorum* I. 20. 88: PL 16, 50; 2. vatikánský sněm, věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, č. 25.

¹³³ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 89c.

59. Kromě tohoto uspořádání, o němž byla řeč, se může modlitba se čtením recitovat v kteroukoli denní hodinu, ba i v nočních hodinách předcházejícího dne, ovšem po skončení nešpor.

60. Koná-li se modlitba se čtením před ranními chválami, předesílá se jí uvedení do první modlitby dne, jak bylo shora řečeno (č. 34-36). Jinak začíná veršem *Bože, pospěš mi na pomoc, Sláva Otcí...* a mimo dobu postní *Aleluja*.

61. Potom se říká hymnus, který se v liturgickém mezidobí vybírá buď z řady noční, jak je uvedeno shora v č. 58, nebo z řady denní, podle toho, jak to vyžaduje skutečná denní nebo noční doba.

62. Následuje zpěv žalmů, pozůstávající z tří žalmů (nebo úseků žalmů, jsou-li žalmy přicházející v úvahu delší). Ve velikonočním triduu, ve dnech velikonočního a vánočního oktávu, jakož i o slavnostech a svátcích jsou žalmy vlastní se svými vlastními antifonami.

O nedělích a všedních dnech se berou žalmy se svými antifonami z příslušného dne v žaltáři. Odtud se berou rovněž při památkách svatých, nejsou-li náhodou žalmy nebo antifony vlastní (srov. č. 218 a násl.).

63. Mezi zpěvem žalmů a čteními se obvykle říká verš, aby se jím spojil zpěv žalmů a poslech čtení.

64. Používá se dvojího čtení: první je biblické, druhé ze spisů Otců nebo církevních spisovatelů anebo ze života svatých.

65. Po každém čtení následuje zpěv po čtení (srov. č. 169-172).

66. Obvykle se čte to biblické čtení, které je mezi vlastními texty pro liturgické doby, a to podle ustanovení č. 140-155. O slavnostech a svátcích se bere čtení z vlastních nebo společných textů.

67. Druhé čtení s následujícím zpěvem se volí z knihy Denní modlitba církve nebo z lekcionáře, jenž poskytuje větší výběr těchto lekcí; o něm pojednává č. 161. Obvykle se čte to, které se nachází mezi vlastními texty pro liturgické doby.

O slavnostech a svátcích svatých se čte vlastní čtení z jejich života; není-li, vybere se vhodné druhé čtení ze společných textů o svatých. Při památkách svatých, pokud se mohou slavit, se bere čtení rovněž z jejich života, a to místo druhého čtení, připadajícího na ten den (srov. č. 166, 235).

68. O nedělích mimo postní dobu, ve dnech velikonočního a vánočního oktávu, o slavnostech a svátcích se po druhém čtení s následujícím zpěvem říká chvalozpěv *Bože, tebe chválíme*, kdežto o památkách a všedních dnech se vynechává. Poslední část chvalozpěvu, totiž od verše *Zachraň, Pane, svůj lid až do konce*, se může podle libosti vynechat.

69. Modlitba se čtením končí zpravidla vlastní modlitbou dne a aspoň při společné recitaci, zvoláním: *Dobrořečme Pánu. Bohu díky.*

IV. VIGILIE

70. Velikonoční vigílii slaví celá církev, jak je popsáno v příslušných bohoslužebných knihách. „Vigílie této noci je tak veliká,“ praví sv. Augustin, „že si jediná přivlastňuje

jméno společné ostatním“;¹³⁴ „tuto noc, v níž Pán vstal z mrtvých a ve svém těle začal pro nás onen život..., v němž není ani smrt ani spánek..., trávíme v bdění; a proto ten, jemuž zmrtvýchvstalému zpíváme a přitom poněkud déle bdíme, nám popřeje, abychom s ním kralovali a žili bez konce.“¹³⁵

71. Jako při vigílii velikonoční, tak bylo v různých místních církvích zvykem začínat vigílii i rozličné slavnosti: obzvláště Narození Páně a Soslání Ducha svatého. Tento zvyk je třeba zachovat a podporovat podle vlastní zvyklosti té které místní církve. Jestliže se snad někde slavívají vigílii také jiné slavnosti nebo poutě, ať se zachovají všeobecné předpisy určené pro slavení bohoslužby slova.

72. Otcové a duchovní spisovatelé velmi často vybízeli věřící, zvláště ty, kteří žijí rozjímavým životem, k noční modlitbě, jíž se vyjadřuje a rozněcuje čekání na Pána, který se vrátí: „Uprostřed noci se strhl křik: Ženich je tady! Jděte mu naproti!“ (Mt 25,6); „Bděte tedy, protože nevíte, kdy přijde pán domu, zdali navečer nebo o půlnoci nebo za kuropění nebo ráno, aby vás, až znenadání přijde, nezastihl, jak spíte“ (Mk 13,35-36). Proto si zasluhují chválu všichni, kdo zachovávají noční ráz modlitby se čtením.

73. V římském obřadu je se zvláštním zřetelem na ty, kteří se věnují apoštolské práci, modlitba se čtením vždy stejně krátká, ale ti, kteří touží v souhlase s tradicí protáhnout slavení vigílie před nedělí, slavnostmi a svátky, ať postupují tímto způsobem:

Nejprve se slaví modlitba se čtením s oběma čteními, jak je uvedeno v knize Denní modlitba církve. Po obou čteních se před *Bože, tebe chválíme* přidají kantika, připravená k tomu účelu v Dodatku téže knihy; potom se přečte evangelium, po němž může podle okolností následovat promluva, potom se zpívá chvalozpěv *Bože, tebe chválíme* a říká se závěrečná modlitba.

Evangelium se vezme o slavnostech a svátcích z mešního lekcionáře, kdežto o nedělích z řady o velikonočním tajemství, jak je uvedeno v Dodatku knihy Denní modlitba církve.

V. MODLITBA UPROSTŘED DNE – DOPOLEDNE, V POLEDNE A ODPOLEDNE

74. Podle prastaré tradice se ze soukromé zbožnosti křesťané obvykle modlivali v různých dobách během dne, také uprostřed práce, aby tak napodobili apoštolskou církev. Tato tradice se utvářela různými způsoby a postupem doby i liturgickým slavením.

75. Liturgický obyčej Východu i Západu podržel modlitbu dopoledne, v poledne a odpoledne, a to zvláště proto, že se na tyto části dne *vázala* památka na události z utrpení Páně a na první šíření evangelia.

76. Druhý vatikánský sněm rozhodl, aby se tyto části denní modlitby církve, modlitba dopoledne, v poledne a odpoledne, v chórové modlitbě ponechaly.¹³⁶

Ti, kdo vedou rozjímavý život, ať zachovají liturgický obyčej modlit se tyto tři části denní modlitby církve – tímto však zůstávají nedotčena jejich zvláštní právní ustanovení. Všem ostatním se to doporučuje, zvláště těm, kdo se účastní exercicií nebo pastoračního shromáždění.

¹³⁴ *Sermo Guelferbytanus* 5: PLS 2, 550.

¹³⁵ Tamtéž: PLS 2, 552.

¹³⁶ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 89e.

77. Mimo chór je, při zachování vlastních právních ustanovení, dovoleno si vybrat jednu z těchto tří částí, která nejlépe odpovídá denní době, aby se tak zachovala tradice modlit se přes den uprostřed zaměstnání.

78. Modlitba dopoledne, v poledne a odpoledne se tedy upravuje tak, aby se bral zároveň zřetel i na ty, kteří se modlí jen jednu z těchto částí neboli „modlitbu uprostřed dne“, i na ty, kteří mají povinnost nebo se sami chtějí pomodlit všechny tři.

79. Modlitba dopoledne, v poledne a odpoledne neboli modlitba uprostřed dne začíná úvodním veršem: *Bože, pospěš mi na pomoc. Sláva Otci... a Aleluja* (to se vynechává v době postní). Potom se říká hymnus příslušný pro onu část. Nato následují žalmy, pak krátké čtení a po něm verš. Končí se modlitbou a alespoň při společné recitaci výzvou: *Dobrořečme Pánu. Bohu díky.*

80. Stanoví se různé hymny a modlitby pro jednotlivé části, aby se podle přejaté tradice shodovaly se skutečnou dobou a aby bylo vhodněji postaráno o posvěcení jednotlivých částí dne; a proto ten, kdo se modlí jen jednu část, má si vybrat ty základní prvky, které odpovídají této části.

Kromě toho se krátké čtení a modlitby mění podle charakteru dne, doby nebo svátku.

81. Stanoví se dvojí cyklus žalmů: jeden průběžný, druhý doplňovací. Kdo se modlí jen jednu z těchto částí, ať si vezme průběžný žalmový cyklus. Kdo však se jich modlí více, ať si v jedné vezme průběžný cyklus žalmů, v ostatních doplňovací.

82. Průběžný cyklus žalmů se skládá ze tří žalmů (nebo úseků, jsou-li žalmy delší) a je zařazený v žaltáři. Tyto žalmy se berou, není-li na příslušném místě uvedeno jinak, se svými antifonami.

Při slavnostech, ve velikonočním triduu a ve dnech velikonočního oktávu se říkají vlastní antifony se třemi žalmy, které se vyberou z doplňovacího cyklu žalmů, pokud se nemá použít žalmů zvlášť určených; nebo pokud slavnost nepřipadne na neděli, protože v tomto případě se berou nedělní žalmy z prvního týdne.

83. Doplňovací cyklus žalmů má pro každou část po třech žalmech, vybraných z těch, které se nazývají „graduální“.

VI. MODLITBA PŘED SPANÍM

84. Modlitba před spaním je poslední modlitbou dne; má se modlit před nočním odpočinkem, třeba až po půlnoci.

85. Modlitba před spaním začíná jako jiné části veršem: *Bože, pospěš mi na pomoc. Sláva Otci... a Aleluja* (to se vynechává v době postní).

86. Potom je chvályhodné vykonat zpytování svědomí. Při společném slavení se může vykonat buď potichu, nebo v kajícím úkonu podle Římského misálu.

87. Následuje příslušný hymnus.

88. Zpěv žalmů se v neděli po prvních nešporách skládá ze žalmu 4 a 134 (133); po druhých nešporách ze žalmu 91 (90). V ostatních dnech jsou vybrány takové žalmy, aby především vzbuzovaly důvěru v Pána. Pro ty, kteří by snad chtěli recitovat modlitbu před spaním z paměti, se však připouští, aby místo nich říkali žalmy nedělní.

89. Po zpěvu žalmů je krátké čtení, následuje zpěv po krátkém čtení *Bože, v tebe*

důvěřuji, pak se říká Simeonovo kantikum *Nyní můžeš, Pane, propustit* s jeho antifonou, a tím modlitba před spaním jaksi vrcholí.

90. Závěrečná modlitba se říká, jak je uvedena v žaltáři.

91. Po modlitbě se říká, i když se modlí jednotlivec, požehnání: *Dej nám, Bože, pokojnou noc...*

92. Potom následuje jedna z antifon o Panně Marii. Ve velikonoční době to pokaždé bude antifona *Vesel se, nebes Královno*. Kromě antifon, které jsou uvedeny v knize Denní modlitba církve, mohou biskupské sbory schválit i jiné.¹³⁷

VII. ZPŮSOB, JAK PODLE OKOLNOSTÍ SPOJIT ČÁSTI OFICIA SE MŠÍ NEBO DVĚ ČÁSTI SPOLU

93. Ve zvláštních případech, vyžadují-li to okolnosti, může dojít při veřejném nebo společném slavení k těsnějšímu spojení mezi mší a částí officia, ovšem jen když mše i tato část jsou z jednoho a téhož officia, a to podle předpisů, které následují. Je však nutné mít se na pozoru, aby to nebylo, zvláště v neděli, na újmu pastorační činnosti.

94. Když ranní chvály, slavené v chóru nebo společně, předcházejí bezprostředně přede mší, mohou začít buď úvodem a hymnem chval, zvláště ve všedních dnech, nebo vstupním zpěvem při příchodu a pozdravením předsedajícího kněze, zvláště ve dnech svátečních. V obojím případě se však vynechává začátek mešních úvodních obřadů.

Potom následují žalmy jako obvykle až ke krátkému čtení. Po zpěvu žalmů a po vynechání úkonu kajícího a podle vhodnosti i *Kyrie* se říká podle rubrik *Sláva na výsostech Bohu* a předsedající kněz se modlí mešní vstupní modlitbu. Potom následuje bohoslužba slova jako obvykle.

Přímlyvy se modlí způsobem a formou obvyklou ve mši. Ve všedních dnech při ranní mši se však mohou místo obvyklých přímlyv říkat ranní prosby z chval.

Po svatém přijímání s jeho vlastním zpěvem se zpívá Zachariášovo kantikum *Pochválen buď Hospodin* s jeho antifonou z chval, následuje modlitba po přijímání a ostatní jako obvykle.

95. Jestliže, pokud to vyžaduje skutečná denní doba, předchází bezprostředně přede mší veřejně slavená modlitba uprostřed dne, totiž dopoledne, v poledne nebo odpoledne, může začít stejně: buď úvodním veršem a hymnem příslušné části officia, zvláště ve všedních dnech, nebo vstupním zpěvem při příchodu a pozdravením předsedajícího kněze, zvláště ve dnech svátečních. Začátek mešních úvodních obřadů se v obojím případě vynechá.

Potom následují žalmy jako obvykle až ke krátkému čtení. Po zpěvu žalmů a vynechání úkonu kajícího a podle vhodnosti i *Kyrie* se říká podle rubrik *Sláva na výsostech Bohu* a předsedající kněz se modlí mešní vstupní modlitbu.

96. Když bezprostředně přede mší předcházejí nešpory, spojují se se mší týmž způsobem jako ranní chvály. První nešpory neděli, slavností nebo svátků Páně připadajících na neděli se však mohou slavit až po skončené mši předchozího dne.

97. Když však modlitba uprostřed dne (tj. dopoledne, v poledne a odpoledne) nebo

¹³⁷ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 38.

nešpory následují až po mši, slaví se mše jako obvykle až do modlitby po přijímání včetně.

Po přednesené modlitbě po přijímání hned začínají žalmy. V modlitbě uprostřed dne se po skončení žalmů vynechá krátké čtení, říká se závěrečná modlitba a následuje propuštění jako ve mši. V nešporách se po skončení žalmů vynechá čtení, připojí se kantikum Panny Marie *Velebí má duše Hospodina* s jeho antifonou, vynechají se prosby i modlitba Páně, říká se závěrečná modlitba a následuje požehnání lidu.

98. S výjimkou noční mše o slavnosti Narození Páně se obvykle vylučuje spojení mše s modlitbou se čtením, protože sama mše má již svůj cyklus čtení, jenž se musí od druhého rozlišit. Jestliže by však přesto bylo nutné, aby k takovému spojení došlo, pak se hned po druhém čtení oficia a následujícím zpěvu po druhém čtení všechno další vynechá a mše začíná chvalozpěvem *Sláva na výsostech Bohu*, pokud se říká, jinak začíná vstupní modlitbou.

99. Jestliže se modlitba se čtením říká bezprostředně před jinou částí oficia, může se na začátku modlitby se čtením dát přednost hymnu z následující části oficia; na konci modlitby se čtením se vynechává závěrečná modlitba i zakončení a v následující části se vynechává úvodní verš a *Sláva Otci...*

Třetí kapitola

RŮZNÉ PRVKY DENNÍ MODLITBY CÍRKVE

I. ŽALMY A JEJICH TĚSNÁ SPOJITOST S KŘESŤANSKOU MODLITBOU

100. Ve své denní modlitbě užívá církev z velké části skvělých básní, které složili svatí spisovatelé ve Starém zákoně s přispěním božského Ducha. Již od svého vzniku totiž účinně pozdvihují srdce lidí k Bohu, vzbuzují v nich zbožné a svaté nadšení, podivuhodně je povzbuzují, aby ve štěstí vzdávali díky, a v neštěstí jim dodávají útěchu a duševní pevnost.

101. Žalmy však uvádějí jen stín onoho naplnění časů, které se ukázalo v Kristu Pánu a z něhož přijímá modlitba církve svou sílu. Proto se někdy může stát, i když se všichni věnci křesťané shodují v nejvyšším ocenění žalmů, že se přece setkají s nějakými nesnáze, když se snaží osvojit si modlitbou tyto úctyhodné básně.

102. Ale Duch svatý, s jehož přispěním žalmisté zpívali, vždycky pomáhá svou milostí těm, kteří s dobrou vůlí věří a tyto básně se modlí. Je však nutné, aby si každý osvojil „hlubší biblické vzdělání, hlavně pokud jde o žalmy“,¹³⁸ a aby poznal, jakým způsobem a jakou metodou se je může správně modlit a recitovat.

103. Žalmy nejsou čtení ani prosby složené prózou, ale oslavné básně. Ačkoli někdy mohly být přednášeny jako čtení, přece se podle svého literárního druhu nazývají v hebrejštině správně „Tehillim“, tj. oslavná kantika, a řecky „psalmoi“, tj. kantika, která se mají přednášet za doprovodu strunného nástroje. Všechny žalmy opravdu mají jakýsi hudební ráz, jímž se určuje vhodný způsob, jak je přednášet. Proto, i když se žalm recituje beze zpěvu, ba jednotlivec se ho modlí i mlčky, je nutné dbát jeho hudebního rázu: žalm sice poskytuje naší mysli text, ale ještě více působí na srdce zpívajících i poslouchajících anebo i hrajících na „harfu a citeru“.

104. Kdo tedy zpívá žalmy moudře, rozjímá o každém verši se srdcem stále připraveným odpovídat, jak chce Duch, který inspiroval žalmistu a který pomůže také zbožným lidem, pokud jsou připraveni přijmout jeho milost. Proto zpěv žalmů, i když vyžaduje úctu, která *náleží* božské velebnosti, má vycházet z duchovní radosti a upřímné lásky, jak to odpovídá posvátné poezii, božskému zpěvu a zejména svobodě Božích dítek.

105. Často se můžeme slovy žalmu modlit vhodněji a vroucněji, ať už vzdáváme díky nebo jásosem velebíme Boha, či ho prosíme z hlubin své tísně. Avšak – zvláště když žalm neoslovuje bezprostředně Boha – vzniká někdy určitá nesnáze. Žalmista totiž, protože je básníkem, často mluví k lidu v odkazech na dějiny Izraele; někdy se dovolává i někoho jiného, nevyjímaje ani nerozumné tvory. Ba nechává hovořit i samotného Boha, a dokonce i nepřátele Boha, jako v druhém žalmu. Z toho je patrné, že žalm nemá též charakter modlitby jako prosba nebo modlitba složená církví. Kromě toho je ve shodě s básnickou a hudební povahou žalmů, že nemusí nutně oslovovat Boha, ale že se zpívají před Bohem, jak připomíná sv. Benedikt: „Rozvažujme, jací máme být před tváří Boha a jeho andělů, a tak stůjme při zpívání žalmů, aby naše mysl byla v souladu s naším hlasem.“¹³⁹

¹³⁸ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 90.

¹³⁹ Sv. Benedikt, *Regula monasteriorum*, kap. 19.

106. Ten, kdo zpívá žalmy, otevírá své srdce těm emocím, které z každého žalmu vanou podle jeho literárního druhu, ať je to nářek, důvěra, díkůčinění nebo ať jsou to jiné druhy, které po zásluze vyzdvihují exegeté.

107. Kdo zpívá žalmy a drží se smyslu slov, upíná svou pozornost na význam textu pro život věřících.

Je totiž známo, že jednotlivé žalmy byly složeny za různých okolností; ty se snaží nastínit nadpisy v hebrejském žaltáři. Ať je však historický původ žalmu jakýkoli, má svůj smysl, jehož musíme dbát i za našich časů. I když ony básně vznikly u orientálců před mnoha staletími, dobře vystihují bolesti i naděje, utrpení i důvěru lidí každého věku i každé země a zvláště opěvují víru v Boha, zjevení a vykoupění.

108. Kdo zpívá žalmy v denní modlitbě církve, nezpívá je pouze za svou osobu, ale i jménem celého Kristova Těla, ba dokonce jménem samotného Krista. Kdo má toto na zřeteli, tomu nevzniknou nesnáze, upozoruje-li snad při zpěvu, že se city jeho srdce rozcházejí s těmi pocity, které vystihuje žalm: když se totiž střetne jásavý žalm s jeho náladou smutnou a truchlivou, nebo naopak. V ryze soukromé modlitbě se tomu sice snadno vyhneme, protože máme možnost vybrat si takový žalm, který se shoduje s naší momentální náladou, v posvátném oficiu se však přednáší obecně stanovený sled žalmů nikoli soukromě, ale jménem církve, a to i tehdy, když se ho snad někdo modlí sám. Kdo zpívá žalmy jménem církve, vždy nalézá důvod k radosti či zármutku, protože také zde platí Apoštolova slova: „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími“ (Řím 12,15), a tak lidská křehkost, zraněná sebeláskou, se hojí podle stupně lásky, jímž mysl odpovídá hlasu toho, kdo zpívá žalmy.¹⁴⁰

109. Kdo zpívá žalmy jménem církve, musí věnovat pozornost plnému smyslu žalmů, zvláště smyslu mesiánskému, kvůli němuž církev žaltář zavedla. Tento mesiánský smysl se stal zcela zřetelným v Novém zákoně, dokonce byl zcela objasněn samotným Kristem Pánem, když říkal apoštolům, „že se musí naplnit všechno, co je o mně psáno v Mojžíšově Zákoně, v Prorocích i v Žalmech“ (Lk 24,44). Toho je velmi známým příkladem u Matouše zaznamenaná rozmluva o Mesiášovi, Synu i Pánu Davidovu,¹⁴¹ v níž se žalm 110 (109) chápe jako mesiánský.

Proto přijali svatí Otcové celý žaltář a vykládají ho jako prorocství o Kristu a církvi; z téhož důvodu jsou vybrány žalmy v liturgii, i když se kdysi přijímaly poněkud pokroucené výklady, přece všeobecně jak Otcové, tak liturgie v žalmech správně slyšeli, jak Kristus volá k Otci nebo jak Otec mluví se Synem, ba poznávali i hlas církve, apoštolů nebo mučedníků. Tento způsob výkladu byl v rozkvětu také ve středověku: v mnoha kodexech žaltáře, napsaných v té době, se totiž v nadpisech před jednotlivými žalmy naznačoval těm, kdo žalmy zpívali, kristologický smysl. Kristologický výklad se však nevztahuje jen na ty žalmy, které se považují za mesiánské, ale vztahuje se i na mnohé další, v nichž jsou nepochybně pouhé náznaky, ale doporučené tradicí církve.

Obzvláště pro zpěv žalmů o svátcích jsou vybrány žalmy s určitým kristologickým smyslem, k jehož osvětlení se obyčejně uvádějí antifony vyňaté z těchto žalmů.

II. ANTIFONY A JINÉ TEXTY USNADŇUJÍCÍ MODLITBU ŽALMŮ

110. Tři věci v latinské tradici velmi přispěly k pochopení žalmů nebo k jejich přeměnění v křesťanskou modlitbu, totiž nadpisy, modlitby po žalmech a zvláště

¹⁴⁰ Srov. sv. Benedikt, *Regula monasteriorum*, kap. 19.

¹⁴¹ Mt 22, 44 a násl.

antifony.

111. V žaltáři denní modlitby církve je před každým žalmem uveden nadpis o jeho smyslu a významu pro život věřícího. Tyto nadpisy v knize Denní modlitba církve jsou určeny jenom jako pomoc pro snazší pochopení. Aby se však podpořila modlitba ve světle nového zjevení, připojuje se myšlenka z Nového zákona nebo z Otců, která vybízí k modlitbě ve smyslu kristologickém.

112. Modlitby po žalmech, které mají pomáhat recitujícím při výkladu, zvláště křesťanském, jsou pro jednotlivé žalmy uváděny v přídatném svazku ke knize Denní modlitba církve a může jich být podle návodu staré tradice použito tak, aby po skončení žalmu a po nějaké době mlčení modlitba shrnula a vyjádřila city těch, kdo žalmy zpívali.

113. I když se denní modlitba církve koná beze zpěvu, každý žalm má svou antifonu; říká ji i ten, kdo se modlí sám. Antifony totiž napomáhají k objasnění literárního druhu žalmu; mění žalm v osobní modlitbu; staví do jasnějšího světla myšlenku hodnou pozornosti, která by jinak mohla uniknout; dávají určitému žalmu v různých okolnostech jakýsi zvláštní ráz; dokonce když vyloučíme nesprávné aplikace, velmi napomáhají k pochopení předobrazů a souvislosti se svátkem; mohou recitování žalmů zpříjemnit a zpestřit.

114. V žaltáři jsou antifony upravené tak, aby se daly přeložit do národního jazyka i opakovat po každé strofě – podle toho, co se říká v č. 125. V oficiu v liturgickém mezidobí, pokud se nezpívá, lze však místo těchto antifon podle vhodnosti užít i myšlenek připojených k žalmům (srov. č. 111).

115. Když se žalm pro svou délku dá rozdělit na více oddílů v jedné a téže části denní modlitby církve, připojuje se k jednotlivým oddílům vlastní antifona, aby je odlišila, zvláště jsou-li zpívány, ale i proto, aby se lépe chápalo bohatství žalmu; lze se však pomodlit celý žalm bez přerušení, ale pak se použije jen první antifony.

116. Vlastní antifony jsou před jednotlivými žalmy ranních chval a nešpor ve velikonočním triduu, ve dnech velikonočního a vánočního oktávu, také o nedělích doby adventní, vánoční, postní a velikonoční, rovněž ve všedních dnech Svatého týdne, velikonoční doby a ve dnech od 17. do 24. prosince.

117. O slavnostech se počítá s vlastními antifonami k modlitbě se čtením, k ranním chválám, k modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) a k nešporám; nejsou-li, berou se ze společných textů. O svátcích se totéž zachovává u modlitby se čtením, ranních chval a nešpor.

118. Mají-li památky svatých své vlastní antifony, použije se těchto vlastních antifon (srov. č. 235).

119. Antifony k Zachariášovu kantiku a ke kantiku Panny Marie v oficiu liturgických dob se berou z vlastních textů pro liturgické doby, pokud zde jsou, jinak z běžného žaltáře; o slavnostech a svátcích se berou z vlastních textů, pokud zde jsou, jinak ze společných textů; při slavení památek, které nemají vlastní antifonu, je však možné říkat antifonu buď ze společných textů, nebo z příslušného všedního dne.

120. Ve velikonoční době se ke všem antifonám připojuje *Aleluja*, pokud to ovšem není v rozporu se smyslem antifony.

III. ZPŮSOB PŘEDNESU ŽALMŮ

121. U různých žalmů se může určit různý způsob jejich přednesu podle toho, jak to vyžaduje literární druh nebo délka jednotlivých žalmů, jakým se říká jazykem, zda latinským či národním, a zvláště také podle toho, zda se modlí jednotlivec či několik lidí nebo celé shromáždění lidu; aby ti, kdo se je modlí, tím snadněji pochopili duchovní náladu a půvab žalmů. Žalmy totiž nejsou vybrány z hlediska množství textů modlitby, ale přihlíželo se k zvláštnímu rázu a vlastní povaze každého žalmu.

122. Žalmy se zpívají nebo recitují podle různých způsobů osvědčených tradicí či zkušeností buď bez přerušení (neboli „souvisle“), nebo střídavě po verších nebo strofách dvěma chóry či skupinami shromáždění, nebo responsoriálním způsobem.

123. Vždy na začátku každého žalmu ať se přednese antifona, jak je řečeno shora v č. 113-120; na konci celého žalmu se připojuje závěr *Sláva Otci a Jako byla na počátku. Sláva Otci* je totiž tím nejvhodnějším zakončením, doporučeným tradicí, která dávala modlitbě starozákonních textů smysl oslavný, kristologický a připomínající Nejsvatější Trojici. Po žalmu se podle vhodnosti antifona opakuje.

124. Při delších žalmech je v žaltáři provedeno takové rozdělení, které dělí žalmy tak, že nastiňují trojitou strukturu jednotlivých částí denní modlitby církve, přičemž se důsledně přihlíží ke skutečnému smyslu jednotlivých žalmů.

Toto rozdělení se má dodržet, zvláště při slavení v chóru latinským jazykem. Na konci každého oddílu se přidává *Sláva Otci*.

Je však dovoleno buď podržet tento tradiční způsob, nebo mezi oddělené části téhož žalmu vkládat chvíli ticha, nebo celý žalm přednášet bez přerušení s jeho (první) antifonou.

125. Kromě toho, pokud je to pro literární druh žalmu vhodné, naznačuje se strofické rozdělení, aby se mohly žalmy, zvláště v národním jazyce, recitovat s vložením antifony po každé strofě; pak postačí připojit *Sláva Otci* na konci celého žalmu.

IV. ROZVRŽENÍ ŽALMŮ V OFICIU

126. Žalmy byly rozvrženy pro období čtyř týdnů, a to s tím záměrem, aby se několik málo žalmů vynechalo, jiné s význačnou tradicí aby se častěji opakovaly a ranní chvály, nešpory a modlitba před spaním aby dostaly žalmy přiměřené pro tyto části.¹⁴²

127. Pro ranní chvály a nešpory, protože jsou určeny spíše pro slavení s lidem, byly vybrány ty žalmy, které jsou pro slavení s lidem vhodnější.

128. U modlitby před spaním se zachovává ustanovení v č. 88.

129. Pro neděli byly i k modlitbě se čtením a k modlitbě uprostřed dne vybrány ty žalmy, které podle tradice významně vystihují velikonoční tajemství. Pátku byly zase přiděleny některé žalmy kající nebo o Umučení.

130. Tři žalmy, a to 78 (77), 105 (104) a 106 (105), které jasněji odhalují dějiny spásy Starého zákona jako předzvěst té spásy, která se naplňuje v Novém zákoně, jsou vyhrazeny pro dobu adventní, vánoční a velikonoční.

131. Tři žalmy, a to 58 (57), 83 (82) a 109 (108), v nichž převažuje povaha proklínací,

¹⁴² Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 91.

se v běžném žaltáři vynechávají. Rovněž některé verše dalších žalmů byly vynechány, jak je to označeno na začátku jednotlivých žalmů. K vypuštění těchto textů dochází z určité psychologické nesnáze, ačkoli tyto proklínací žalmy se vyskytují v novozákonních textech, např. Zj 6,10, a vůbec nenavádějí k zlořečení.

132. Žalmy, které jsou delší, než aby mohly být celé v jedné části denní modlitby církve, se rozdělují do těžší části v různých dnech, aby je tak mohli celé recitovat i ti, kdo se obvykle nemodlí ostatní části. Tak se žalm 119 (118) podle svého vlastního rozdělení rozvrhuje na dvacet dva dní pro modlitbu uprostřed dne, protože podle tradice byl přidělen pro modlitbu v tuto denní dobu.

133. Čtyřtýdenní cyklus žaltáře je spjat s liturgickým rokem tím způsobem, že první týden začíná na první neděli adventní, v prvním týdnu liturgického mezidobí, na první neděli postní a první neděli velikonoční. Pokud předchozí cyklus nebyl dokončen, zbývající týdny se vynechají. Po Seslání Ducha svatého, kdy znovu pokračuje liturgické mezidobí, cyklus žaltáře pokračuje v přerušené řadě týdnů: znovu začne od toho týdne, který je ve vlastních textech pro liturgické doby označen na začátku textů příslušného týdne liturgického mezidobí.

134. O slavnostech a svátcích, ve velikonočním tri- duu a ve dnech velikonočního a vánočního oktávu jsou pro modlitbu se čtením určeny vlastní žalmy v souladu s tradicí a jejich vhodnost obyčejně osvětluje antifona. Tak je tomu také u modlitby uprostřed dne o některých slavnostech Páně a ve velikonočním oktávu. K ranním chválám se berou žalmy a kantikum z neděle prvního týdne v žaltáři. K prvním nešporám o slavnostech jsou žalmy podle starobylého zvyku z oslavné skupiny „Chvalte“. Druhé nešpory o slavnostech a nešpory o svátcích mají vlastní žalmy a kantikum. K modlitbě uprostřed dne o slavnostech, s výjimkou těch, o nichž se mluvilo shora, a nepřipadnou-li na neděli, se berou žalmy z doplňovacího cyklu „graduálního“. O svátcích se v modlitbě uprostřed dne říkají žalmy z příslušného dne v týdnu.

135. V ostatních případech se říkají žalmy z běžného žaltáře, ledaže by byly vlastní antifony nebo vlastní žalmy.

V. KANTIKA ZE STARÉHO A Z NOVÉHO ZÁKONA

136. V ranních chválách se mezi prvním a druhým žalmem vsunuje, jak je zvykem, kantikum ze Starého zákona. Kromě řady přijaté podle staré římské tradice a druhé řady vložené do breviáře sv. Piem X. bylo do žaltáře přidáno více kantik, vyňatých z různých knih Starého zákona, aby jednotlivé všední dny čtyř týdnů měly své vlastní kantikum a o nedělích aby se střídaly dvě části kantika Tří mládenců.

137. V nešporách se po dvou žalmech zařazuje kantikum z Nového zákona, vyňaté z epištol nebo z knihy Zjevení. Pro jednotlivé dny každého týdne je určeno sedm kantik. O nedělích v postní době se místo kantika s aleluja z knihy Zjevení říká kantikum z I. listu Petrova. Kromě toho se o slavnosti Zjevení Páně a o svátku Proměnění Páně říká kantikum z I. listu Timotejovi, jak je uvedeno na příslušném místě.

138. Kantikům z evangelia – Zachariášovu kantiku, kantiku Panny Marie a Simeonovu kantiku náleží stejná slavnostnost a důstojnost, s níž se naslouchá evangeliu.

139. Zpěv žalmů i lekce jsou sestaveny podle pořadí stanoveného tradicí: nejprve se zařazuje Starý zákon, potom Apoštol a nakonec evangelium.

VI. ČTENÍ Z PÍSMAT SVATÉHO

a) Čtení z Písma svatého všeobecně

140. Čtení z Písma svatého, která se čtou podle staré tradice veřejně při bohoslužbě nejen při slavení eucharistie, ale také v posvátném oficiu, si musí všichni křesťané nesmírně vážít, protože je předkládá sama církev, a to nikoli podle volby nebo nálady jednotlivců, ale podle vztahu k tajemství, které Kristova Snoubenka „rozvíjí v ročním okruhu, a to od Vtělení a Narození až k Nanebevstoupení, k letnicím a k očekávání blaživé naděje a příchodu Páně“.¹⁴³ Navíc při liturgickém slavení vždy doprovází čtení Písma svatého modlitba, takže čtení přináší větší užitek, a naopak zase modlitba, zvláště žalmů, se ze čtení důkladněji pochopí a stává se zbožnější.

141. Pro denní modlitbu církve se počítá s delším i kratším čtením z Písma svatého.

142. Delší čtení, které se může číst při ranních chválách a nešporách, je popsáno v č. 46.

b) Uspořádání biblických čtení v modlitbě se čtením

143. Při uspořádání biblických čtení v modlitbě se čtením se bere zřetel jak na posvátné doby, v nichž se mají podle úctyhodné tradice číst určité knihy, tak na cyklus čtení při mši. Denní modlitba církve je tedy spojena se mší tak, že čtení Písma v oficiu doplňuje čtení ve mši, aby se tak poskytoval pohled na celé dějiny spásy.

144. Evangelium se v denní modlitbě církve nepředčítá, s výjimkou toho, co je řečeno v č. 73, protože se každoročně čte celé při mši.

145. Existuje dvojitý cyklus biblického čtení: jeden, obsažený v knize Denní modlitba církve, zahrnuje jenom jeden rok; druhý, jehož používání není povinné a který je obsažen v přídatném svazku, je dvouroční jako cyklus čtení pro všední dny liturgického mezidobí v mešním lekcionáři.

146. Dvouletý cyklus čtení byl upraven tak, aby byly každý rok pojaty do denní modlitby církve skoro všechny knihy Písma svatého, a to texty delší a obtížnější, které se mohou sotva uplatnit při mši. Zatímco se Nový zákon čte každoročně celý, jednak při mši, jednak v denní modlitbě církve, z knih Starého zákona jsou vybrány ty části, které jsou důležitější pro pochopení dějin spásy a pro růst zbožnosti.

Soulad mezi čteními v denní modlitbě církve a při mši neznamena, že by v obou bohoslužbách připadaly na tytéž dny tytéž texty, nebo že by čtení týchž knih současně spadalo do týchž dob, takže by méně důležité perikopy zbývaly pro denní modlitbu církve a porušovala by se spojitost textu - ale nutně vyžaduje, aby se tatáž kniha vracela střídavě v průběhu let ve mši i v denní modlitbě církve nebo, čte-li se téhož roku, po uplynutí určité doby.

147. V adventní době se podle staré tradice čtou polosouvisle perikopy vyňaté z knihy proroka Izaiáše, a to jeden rok jedna část, druhý rok druhá. Přidává se kniha Rút a některá proroctví z knihy proroka Micheáše. Protože se od 17. do 24. prosince čtou čtení určená pro tyto dny, vynechávají se ta čtení třetího adventního týdne, na něž se nedostane.

¹⁴³ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 102.

148. Od 29. prosince do 5. ledna se první rok čte list Kolosanům, v němž se uvažuje o vtělení Páně v rámci celých dějin spásy, a druhý rok Píseň písní, v níž se naznačuje spojení Boha a člověka v Kristu: „Tehdy totiž Bůh Otec vystrojil svému Synu svatbu, když ho v lůně Panny spojil s lidskou přirozeností, protože Bůh před věky určil, že se na konci věků stane člověkem.“¹⁴⁴

149. Od 7. ledna do soboty po Zjevení Páně se čtou eschatologické texty, vzaté z Izaiáše 60-66 a z Barucha; čtení, která se toho roku nemohla číst, se vynechávají.

150. V postní době se první rok čtou výňatky z páté knihy Mojžíšovy a list Židům. Druhý rok se podává pohled na dějiny spásy z druhé, třetí a čtvrté knihy Mojžíšovy. List Židům vykládá starou úmluvu ve světle Kristova velikonočního tajemství. Z téhož listu se na Velký pátek čte úryvek o Kristově oběti (9,11-28) a na Bílou sobotu o pokoji Páně (4, 1-16). V ostatních dnech Svatého týdne se jeden rok čte z knihy proroka Izaiáše třetí a čtvrtý zpěv Služebníka Božího a úryvky z knihy Žalozpěvů; druhý rok se čte Jeremiáš jako předobraz trpícího Krista.

151. Ve velikonoční době, vyjma první a druhou velikonoční neděli, slavnost Nanebevstoupení a Seslání Ducha svatého, se podle tradice jeden rok čte I. list Petřův, kniha Zjevení a listy Janovy, druhý rok Skutky apoštolů.

152. Období od pondělí po neděli Křtu Páně až do postní doby a od pondělí po Seslání Ducha svatého až do adventu zaujímá řada třiceti čtyř týdnů liturgického mezidobí.

Tato řada je přerušena od Popelční středy až po Seslání Ducha svatého: v pondělí po Seslání Ducha svatého se bere čtení liturgického mezidobí z toho týdne, který následuje po týdnu přerušeném dobou postní, ovšem vynechá se čtení, které je určeno pro neděli.

V letech, v nichž má liturgické mezidobí jenom třiatřicet týdnů, se vynechává týden, který případně bezprostředně po Seslání Ducha svatého, takže se vždy čtou čtení posledních týdnů, která jsou povahy eschatologické.

Knihy Starého zákona jsou rozvrženy podle dějin spásy: Bůh sám se zjevuje v průběhu života národa, který je postupně veden a osvěcován. Proto se proroci čtou mezi dějepisnými knihami v souladu s dobou, v níž žili a učili. A proto také řada čtení ze Starého zákona předkládá první rok současně dějepisné knihy i proroctví od knihy Jozue až po dobu vyhnanství včetně. Druhý rok po čteních z knihy Genesis, určených pro období před postní dobou, se probírají dějiny spásy po vyhnanství až do doby Makabejských. Téhož roku se vsunují zbývající proroci, kniha Moudrosti a vypravování z knih Ester, Tobiáš a Judit.

Listy apoštolů, které se nečtou ve zvláštních dobách, jsou rozvrženy jednak se zřetelem ke čtení ve mši, jednak k chronologickému pořádku, v němž byly napsány.

153. Jednoroční cyklus byl zkrácen tak, aby se každoročně četly vybrané části Písma svatého, které by doplňovaly obojí cyklus čtení ve mši.

154. Slavnosti a svátky buď mají přiděleno vlastní čtení, nebo se bere ze společných textů o svatých.

155. Jednotlivé perikopy zachovávají, pokud je to možné, určitou jednotu; aby

¹⁴⁴ Sv. Řehoř Vel., *Homilia 38 in Evangelia*: PL 76, 1283.

nepřekračovaly přiměřenou délku, lišící se podle různých literárních druhů knih, vypouští se někdy několik veršů, což bývá vždy uvedeno. Je však chvalitebné číst je celé podle schváleného textu.

c) Krátká čtení

156. Krátká čtení, neboli „kapitula“, jejichž důležitost v denní modlitbě církve byla popsána v č. 45, byla vybrána tak, aby stručně a výrazně vystihla určitou myšlenku nebo výzvu. Kromě toho se dbalo i na rozmanitost.

157. Byly stanoveny čtyři týdenní řady krátkých čtení pro liturgické mezidobí, které jsou vloženy do žaltáře, takže se čtení během čtyř týdnů denně mění. Týdenní řady jsou také pro dobu adventní, vánoční, postní a velikonoční. K tomu přistupují vlastní krátká čtení pro slavnosti a svátky, pro některé památky a také řada jednoho týdne pro modlitbu před spaním.

158. Při výběru krátkých čtení se postupovalo takto:

- a) podle tradice jsou vyloučena evangelia;
- b) podle možnosti byl zachován ráz neděle nebo pátku i jednotlivých částí denní modlitby církve;
- c) protože čtení v nešporách následují po kantiku z Nového zákona, berou se jen z Nového zákona.

VII. ČTENÍ Z OTCŮ A CÍRKEVNÍCH SPISOVATELŮ

159. Podle tradice římské církve v modlitbě se čtením následuje po čteních biblických čtení z Otců nebo církevních spisovatelů se svým responsoriem, není-li ovšem předepsáno čtení ze života světce (srov. č. 228-239).

160. V tomto čtení se předkládají texty, vyňaté ze spisů svatých Otců, učitelů církve a jiných církevních spisovatelů, ať už náležejí k církvi západní či východní, ovšem tak, že se dává přednost svatým Otcům, kteří se v církvi těší zvláštní autoritě.

161. Kromě čtení, která jsou pro každý den stanovena v knize Denní modlitba církve, existuje nezávazný lekcionář, v němž se nabízí větší výběr čtení, aby se těm, kteří se modlí posvátné officium, objevil v tím větší šíři poklad tradice církve. Každý má možnost vzít si druhé čtení buď z knihy Denní modlitba církve, nebo z nezávazného lekcionáře.

162. Mimo to mohou také biskupské sbory připravit ve shodě s tradicí a povahou svého území jiné texty, které by byly zařazeny do nezávazného lekcionáře jako doplněk. Tyto texty ať se berou z děl katolických spisovatelů, kteří vynikají učeností i svatostí mravů.¹⁴⁵

163. Úkolem těchto čtení je především rozjímání Božího slova, jak ho církev tradičně přijímá. Církev totiž vždy považovala za nutné hlásat křesťanům Boží slovo autenticky, aby „se linie prorockého a apoštolského výkladu řídila podle zásad církevního a katolického smýšlení“.¹⁴⁶

164. Stálým používáním dokladů, které poskytuje všeobecná tradice církve, jsou

¹⁴⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátně liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 38.

¹⁴⁶ Sv. Vincenc Lerinský, *Commonitorium*, 2: PL 50, 640.

čtenáři vedeni k bohatšímu rozjímání Písma svatého a k jeho radostnému prožívání. Spisy svatých Otců jsou totiž skvělými svědectvími onoho rozjímání Božího slova, vytvářeného po staletí, jímž se Snoubenka vtěleného Slova, tj. církev, „která má smýšlení a ducha svého Snoubence a Boha“,¹⁴⁷ snaží den ze dne dosáhnout hlubšího porozumění Písmu svatému.

165. Čtení Otců uvádí křesťany také do smyslu liturgických dob a svátků. Navíc jim otevírá přístup k nedocenitelnému duchovnímu bohatství, které církvi zjednává skvělé dědictví a zároveň poskytuje základ pro duchovní život a velmi bohatou potravu pro zbožnost. Kazatelé Božího slova mají tak denně po ruce skvělé příklady promluv.

VIII. ČTENÍ ZE ŽIVOTA SVATÝCH

166. Čtením ze života svatých se rozumí text některého Otce nebo církevního spisovatele, který mluví přímo o světcích, jehož připomínka se slaví, nebo se na něho vztahuje, anebo je to výňatek ze spisů toho světce či vypravování o jeho životě.

167. Při sestavování vlastních textů o svatých slavených na určitých územích nebo v určitých společenstvích je třeba brát zřetel na historickou pravdivost¹⁴⁸ a na skutečný duchovní prospěch těch, kteří budou číst nebo poslouchat čtení ze života světce; zvláště je nutné se vyvarovat toho, co by vzbuzovalo pouhý obdiv; do světla se má postavit zvláštní duchovní charakter svatých, jak to odpovídá dnešním požadavkům, a rovněž jejich význam pro život a zbožnost církve.

168. Malá životopisná poznámka, která uvádí pouze dějepisná data a stručný životopis, je otištěna před lekcí jenom pro informaci, nikoli aby se četla při modlitbě.

IX. ZPĚVY PO ČTENÍCH NEBOLI RESPONSORIA

169. Po biblickém čtení v modlitbě se čtením následuje jeho vlastní responsorium (zpěv po prvním čtení), jehož text je vybrán z pokladu tradice nebo je sestaven nově, aby jako nové světlo přispěl k porozumění právě přečteného úryvku nebo aby čtení začlenil do dějin spásy nebo aby překlenul přechod ze Starého zákona do Nového nebo aby čtení změnil v modlitbu a rozjímání nebo konečně aby přispěl k rozmanitosti svou básnickou krásou.

170. Podobně se i k druhému čtení připojuje vhodné responsorium (zpěv po druhém čtení), ale to není s textem lekce tak úzce spojeno, takže více přeje volnému rozjímání.

171. Zpěvy po čteních se svými částmi, které se opakují, mají tedy svůj význam, i když se někdo modlí sám. Část určená k opakování se však může při recitaci beze zpěvu vynechat, nevyžaduje-li opakování sám smysl.

172. Podobným, ale jednodušším způsobem odpovídá krátkému čtení zpěv po krátkém čtení v ranních chválách, v nešporách a v modlitbě před spaním, jak o něm byla řeč v č. 49 a 89, i verše v modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) jako určitá výzva, jíž má Boží slovo proniknout hlouběji do duše posluchače nebo čtenáře.

X. HYMNŮ A JINÁ NEBIBLICKÁ KANTIKA

173. Hymny, které mají své místo v oficiu již ze starobylé tradice, si podržují své

¹⁴⁷ Sv. Bernard, *Sermo 5 in vigilia Nativitatis I*: PL 183 (edit. 1879), 94.

¹⁴⁸ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 92c.

místo také nyní.¹⁴⁹ Opravdu, nejenom jsou svou lyrickou povahou zvlášť určeny k oslavě Boží, ale jsou lidovým prvkem a většinou také více než jiné texty officia přístupně vyjadřují zvláštní povahu jednotlivých částí denní modlitby církve, napomáhají zbožné modlitbě a přitahují ducha. Tuto působivost často zvětšuje i jejich literární krása. Kromě toho jsou hymny v officiu jako zvláštní básnický prvek ustanoveny církví.

174. Latinské hymny tradičně končí doxologií, která je obvykle zaměřena na stejnou božskou osobu jako sám hymnus.

175. V officiu liturgického mezidobí byla, aby se předešlo jednotvárnosti, zavedena ke všem částem officia dvojí řada hymnů, jíž se má užívat ob týden.

176. Kromě toho byla pro liturgické mezidobí do modlitby se čtením zavedena dvojí řada hymnů podle toho, zda se hymny recitují v noci nebo ve dne.

177. Nově zavedené hymny mohou mít tradiční nápěvy téhož taktu a rytmu.

178. Pokud jde o zpěv hymnů v národním jazyce, dává se biskupským konferencím možnost přizpůsobit latinské hymny charakteru vlastního jazyka i zavádět nové hymnické skladby,¹⁵⁰ pokud zcela odpovídají duchu jednotlivých částí officia nebo době či svátku. Zvlášť se však musí dát pozor, aby nebyly připuštěny takové lidové popěvky, které jsou bez umělecké ceny a neodpovídají vážnosti bohoslužby.

XI. PROSBY, MODLITBA PÁNĚ A ZÁVĚREČNÁ MODLITBA

a) Prošby či přímluvy v ranních chválách a v nešporách

179. Denní modlitba církve oslavuje Boha. Avšak ani židovská ani křesťanská tradice neodděluje od Boží oslavy modlitbu prosebnou, a dokonce ji z ní nějakým způsobem nezřídka vyvozuje. Apoštol Pavel vybízí, „ať se konají modlitby prosebné, přímluvné i děkovné za všechny lidi, za krále a všechny, kdo mají moc, abychom mohli vést život pokojný a klidný, v opravdové zbožnosti a počestnosti. Tak je to dobré a milé Bohu, našemu spasiteli. On chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2,1-4). A tuto výzvu často vysvětlovali Otcové tím, že je nutné ráno a večer konat přímluvné modlitby.¹⁵¹

180. Přímluvy, které byly ve mši římského obřadu obnoveny, se konají také v nešporách, ale jak bude dále popsáno, jiným způsobem.

181. Protože je kromě toho v modlitbě tradicí, aby byl ráno Bohu doporučen celý den, pronášejí se v ranních chválách invokace, které mají doporučit či zasvětit den Bohu.

182. Jak přímluvy, které se modlí v nešporách, tak invokace k zasvěcení dne Bohu, které se pronášejí v ranních chválách, se nazývají prosby.

183. Pro změnu, ale především proto, aby se lépe vyjádřily různé potřeby církve i lidí různých stavů, shromáždění, osob, podmínek a dob, jsou vypracované texty proseb na jednotlivé dny žaltářového cyklu pro liturgické mezidobí, pro ostatní posvátné doby liturgického roku a pro některé sváteční příležitosti.

184. Kromě toho mají biskupské konference právo upravit formule v knize Denní

¹⁴⁹ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 93.

¹⁵⁰ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 38.

¹⁵¹ Tak například sv. Jan Zlatoústý, *In Epist. ad Tim I, Homilia 6*: PG 62, 530.

modlitba církve i schválit nové¹⁵² podle předpisů, které následují.

185. V prosbách je nutné jako v modlitbě Páně vyjádřit i oslavu Boha, velebení jeho slávy nebo připomínku dějin naší spásy.

186. V prosbách nešpor se poslední úmysl vždy týká zemřelých.

187. Protože officium je zvláštní modlitbou církve za celou církev, ba za spásu celého světa,¹⁵³ je nutné, aby v prosbách byly všeobecné úmysly vždy na prvním místě. Máme se totiž modlit za církev a její duchovenstvo, za pozemské vlády, za ty, kdo trpí chudobou, nemocí nebo zármutkem, za potřeby celého světa, zvláště za mír a podobně.

188. V ranních chválách i v nešporách se však mohou přidat některé zvláštní úmysly.

189. Prosby, kterých se má užívat v officiu, jsou sestaveny tak, aby se způsob jejich přednesu mohl přizpůsobit i pro modlitbu s účastí lidu i v malé komunitě či pro recitaci jednotlivce.

190. Proto jsou prosby při modlitbě s účastí lidu nebo při společné modlitbě uváděny krátkým vyzváním kněze nebo přísluhujícího, v němž je obsažen text odpovědí, kterou pak shromáždění opakuje beze změny.

191. Intence mají podobu přímého oslovení Boha, aby se hodily jak pro společnou modlitbu, tak pro modlitbu jednotlivce.

192. Každá prosba se skládá ze dvou částí, z nichž druhá se může říkat jako proměnlivá odpověď.

193. Proto se může užít různých způsobů, totiž že kněz nebo přísluhující vysloví obě části a shromáždění říká stejnou odpověď či zachová chvíli ticha, anebo kněz nebo přísluhující řekne jen první část a shromáždění druhou.

b) Modlitba Páně

194. V ranních chválách a v nešporách, protože tyto části officia se nejvíce týkají všeho lidu, se podle úctyhodné tradice po prosbách vkládá pro svůj význam modlitba Páně.

195. Modlitba Páně se tedy bude nadále říkat slavnostně třikrát za den, a to ve mši, v ranních chválách a v nešporách.

196. *Otče náš* říkají všichni. Před ním se může, podle vhodnosti, uvést krátká výzva.

c) Závěrečná modlitba

197. Na konci celé části officia se říká závěrečná modlitba. Při modlitbě veřejné a s účastí lidu ji podle tradice říká kněz nebo jáhen.¹⁵⁴

198. V modlitbě se čtením je závěrečná modlitba zpravidla z příslušného dne. Pro modlitbu před spaním je vždy v žaltáři.

199. K ranním chválám a nešporám se o nedělích, všedních dnech doby adventní, vánoční, postní a velikonoční i o slavnostech, svátcích a památkách bere modlitba z vlastních textů. Ve všedních dnech liturgického mezidobí se říká ta modlitba, která je uvedena v žaltáři, aby charakterizovala vlastní povahu

¹⁵² Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*. č. 38.

¹⁵³ Srov. tamtéž, č. 83 a 89.

¹⁵⁴ Srov. níže. č. 256.

těchto částí officia.

200. K modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) se o nedělích a všedních dnech doby adventní, vánoční, postní a velikonoční i o slavnostech a svátcích bere závěrečná modlitba z vlastních textů. V ostatních dnech se říkají ty modlitby, které vystihují povahu každé z těchto částí officia a jsou uvedené v *žaltáři*.

XII. POSVÁTNÉ MLČENÍ

201. Protože všeobecně při liturgických úkonech „ve vhodných chvílích se má také zachovávat posvátné mlčení“,¹⁵⁵ ať se poskytne vhodný čas k mlčení i při denní modlitbě církve.

202. Aby se dosáhlo plné ozvěny hlasu Ducha svatého v srdcích a aby byla osobní modlitba těsněji spojena s Božím slovem a veřejným hlasem církve, je vhodné a moudré vsunout chvíli ticha, a to – jak to bylo zvykem našich předků – za jednotlivými žalmy po zopakování antifony, zvláště tehdy, jestliže se po chvíli mlčení přidává žalmová modlitba (srov. č. 112): nebo po krátkých či delších čteních buď před responsoriem, nebo po něm.

Je však nutné se vystríhat toho, aby se nezavádělo takové ticho, které by narušovalo strukturu officia nebo by bylo pro účastníky obtížné a nudné.

203. Jestliže se modlí jednotlivec, je větší možnost udělat chvíli ticha při rozjímání o některém textu, aby to přispělo k větší duchovní vroucnosti, a officium kvůli tomu neztrácí povahu veřejné modlitby.

Čtvrtá kapitola

RŮZNÁ SLAVENÍ V PRŮBĚHU ROKU

I. SLAVENÍ TAJEMSTVÍ PÁNĚ

a) Neděle

204. Oficium neděle začíná prvními nešporami, v nichž se všechno, kromě toho, co je označeno jako vlastní, bere ze žaltáře.

205. Když se svátek Páně slaví v neděli, má vlastní první nešpory.

206. O způsobu, jak se podle vhodnosti slaví vigilie před nedělí, byla řeč v č. 73.

207. Je velmi vhodné, aby se tam, kde je to možné, podle prastarého obyčeje slavily s účastí lidu aspoň nešpory.¹⁵⁶

b) Velikonoční triduum

208. Ve velikonočním triduu se slaví officium, jak je uvedeno ve vlastních textech pro liturgické doby.

209. Ti však, kdo se účastní večerní mše na Zelený čtvrtek nebo obřadů na Velký

¹⁵⁵ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 30.

¹⁵⁶ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 100.

pátek, neříkají nešpory toho dne.

210. Na Velký pátek a Bílou sobotu ať se podle možnosti před ranními chválami koná veřejně a s účastí lidu modlitba se čtením.

211. Modlitbu před spaním na Bílou sobotu říkají pouze ti, kdo nejsou přítomni velikonoční vigílii.

212. Velikonoční vigílie zaujímá místo modlitby se čtením; ti, kdo nebyli při slavnostní velikonoční vigílii, ať si z ní přečtou aspoň čtyři čtení s kantiky a modlitbami. Je vhodné vybrat čtení z druhé knihy Mojžíšovy, z Ezechiela, z Apoštola a evangelium. Pak následuje chvalozpěv Bože, tebe chválíme a modlitba dne.

213. Ranní chvály neděle Zmrtvýchvstání Páně říkají všichni. Je vhodné slavit v ten den nešpory slavnostnějším způsobem, aby byl uctěn konec tak posvátné ho dne a aby byla připomenuta zjevení, v nichž se Pán ukázal svým učedníkům. Kde to je zvykem, ať se velmi bedlivě zachovává zvláštní tradice slavit v neděli Zmrtvýchvstání tzv. křestní nešpory, při nichž se za zpěvu žalmů koná průvod ke křestnímu pramenu.

c) Velikonoční doba

214. Velikonoční charakter officia se vyznačuje zvoláním *Aleluja, jímž se uzavírá* většina antifon (srov. č. 120); dále hymny, antifonami a zvláštními prosbami; a konečně i vlastními čteními, určenými pro jednotlivé části.

d) Narození Páně

215. V noci Narození Páně je vhodné slavit přede mši slavnostní vigílii modlitbou se čtením. Kdo jsou této vigílii přítomni, neříkají modlitbu před spaním.

216. Ranní chvály se o slavnosti Narození Páně říkají obyčejně přede mší za svítání.

e) Jiné slavnosti a svátky Páně

217. Při uspořádání officia o slavnostech a svátcích Páně ať se zachovává to, co je řečeno v č. 225-233, ovšem s příslušnými změnami.

II. OSLAVA SVĚTCŮ

218. Oslavy světců jsou uspořádány tak, aby nepřevládaly nad svátky nebo posvátnými dobami, kterými se slaví vlastní tajemství spásy,¹⁵⁷ a aby nenarušily uspořádání žalmů a čtení ani nevytvářely zbytečné opakování a aby byla vhodně podporována řádná úcta ke každému světci. Na těchto principech spočívá jak reforma kalendáře, provedená z příkazu druhého vatikánského sněmu, tak v dalších odstavcích popsaný způsob slavit svaté v denní modlitbě církve.

219. Oslavy svatých jsou buď slavnosti, nebo svátky, nebo památky.

220. Památky jsou buď závazné, nebo není-li nic uvedeno, nezávazné. Při rozhodování, zda je nebo není vhodné takovou nezávaznou památku slavit při officiu konaném s účastí lidu nebo společně, ať se bere v úvahu společné dobro nebo pravá zbožnost toho shromáždění, nejen předsedajícího.

¹⁵⁷ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 111.

221. Nakupí-li se na týž den více nezávazných památek, může se slavit pouze jedna, ostatní se vynechají.

222. Jenom slavnosti se podle předpisu rubrik přenášejí.

223. Předpisy, které následují, mají platnost jak pro svaté, kteří jsou vepsáni do římského kalendáře, tak pro ty, kteří jsou slaveni podle vlastních kalendářů.

224. Jestliže snad chybějí vlastní části, doplňují se z příslušných společných textů o svatých.

1. Uspořádání officia o slavnostech

225. Slavnosti mají první nešpory večer předchozího dne.

226. Při prvních i druhých nešporách je vlastní hymnus, antifony, krátké čtení se svým responsoriem a závěrečná modlitba; jestliže však nejsou vlastní, vezmou se ze společných textů.

Oba žalmy v prvních nešporách se berou z oslavné řady „Chvalte“ – tj. ze žalmů 113 (112), 117 (116), 135 (134), 146 (145), 147 (146), 1-11, 147, 12-20 – jak to přikazuje starobylá tradice. Kantikum z Nového zákona je uvedeno na příslušném místě. Při druhých nešporách jsou žalmy a kantikum vlastní. Prosby jsou vlastní nebo ze společných textů.

227. Při ranních chválách jsou hymnus, antifony, krátké čtení se svým responsoriem a závěrečná modlitba vlastní; jestliže vlastní chybějí, vezmou se ze společných textů. Žalmy se vezmou z neděle prvního týdne v žaltáři. Prosby jsou vlastní nebo ze společných textů.

228. V modlitbě se čtením je všechno vlastní, hymnus, antifony a žalmy, čtení i responsoria. První čtení je biblické, druhé ze života svatých. Jde-li o svatého, který se těší pouze místní úctě a ani ve vlastních textech pro určité území nedostal zvláštní části, bere se všechno ze společných textů.

Modlitba se čtením končí chvalozpěvem *Bože, tebe chválíme* a vlastní modlitbou.

229. V modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) se říká, není-li uvedeno jinak, hymnus dne; žalmy jsou z doplňovacího cyklu s vlastní antifonou; avšak v neděli se berou nedělní žalmy z prvního týdne v žaltáři, krátké čtení a závěrečná modlitba jsou vlastní. O některých slavnostech Páně jsou však uvedeny zvláštní žalmy.

230. Při modlitbě před spaním je všechno z neděle, a to po prvních i po druhých nešporách.

2. Uspořádání officia o svátcích

231. Svátky nemají první nešpory, nejde-li ovšem o svátky Páně, které připadnou na neděli. V modlitbě se čtením, v ranních chválách a nešporách je všechno jako o slavnostech.

232. V modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) se říká hymnus, určený pro tuto část officia; žalmy se svými antifonami se recitují z příslušného dne v týdnu, nevyžaduje-li ze zvláštního důvodu nebo z tradice modlitba uprostřed dne vlastní antifony, což bude uvedeno na příslušném místě. Krátké čtení a závěrečná modlitba jsou vlastní.

233. Modlitba před spaním se říká jako obvykle ve všedních dnech.

3. Uspořádání officia o památkách

234. Mezi památkou závaznou a nezávaznou, pokud se nezávazná památka skutečně slaví, není ve způsobu uspořádání officia žádný rozdíl, nejde-li ovšem o nezávazné památky, které připadnou na privilegované doby.

a) Památky připadající na obyčejné dny

235. V modlitbě se čtením, v ranních chválách a nešporách:

a) žalmy se svými antifonami se berou z příslušného dne v týdnu, pokud snad některá památka nemá antifyony a žalmy vlastní, uvedené na příslušných místech;

b) antifona k uvedení do první modlitby dne, hymnus, krátké čtení, antifyony k Zachariášovu kantiku a ke kantiku Panny Marie, prosby, jsou-li vlastní, musejí se říkat o svatém, jinak se říkají buď ze společných textů, nebo z příslušného dne;

c) závěrečná modlitba se říká o svatém;

d) v modlitbě se čtením je biblické čtení se svým responsoriem z biblického cyklu, jak připadá na příslušný den. Druhé čtení je ze života světce s responsoriem vlastním nebo ze společných textů; pokud vlastní není, bere se z textů Otců z příslušného dne. Neříká se *Bože, tebe chválíme*.

236. V modlitbě uprostřed dne (dopoledne, v poledne a odpoledne) a v modlitbě před spaním se nebere nic o svatém, ale všechno je z příslušného dne.

b) Památky připadající na dobu privilegovanou

237. O nedělích, slavnostech a svátcích, rovněž na Popeleční středu, ve Svatém týdnu a ve velikonočním oktávu se vynechávají památky svatých vůbec.

238. Ve všedních dnech od 17. do 24. prosince, jakož i v oktávu Narození Páně a ve všedních dnech doby postní, se neslaví žádná závazná památka, ani podle zvláštních kalendářů. A ty, které snad na postní dobu připadnou, jsou toho roku považovány za památky nezávazné.

239. Bude-li však někdo chtít v těchto dobách oslavit svatého, jehož památka připadá na ten den:

a) v modlitbě se čtením po čtení z Otců s jeho responsoriem z vlastních textů pro liturgické doby ať připojí vlastní čtení ze života svatého s jeho responsoriem a uzavře modlitbou o svatém;

b) kromě toho může v ranních chválách a v nešporách po závěrečné modlitbě vynechat zakončení a připojit antifonu (vlastní nebo ze společných textů) a modlitbu o svatém.

c) Sobotní památka Panny Marie

240. O sobotách liturgického mezidobí, kdy jsou dovoleny nezávazné památky, se může slavit nezávazná památka Panny Marie se svým vlastním čtením.

III. POUŽÍVÁNÍ KALENDÁŘE A MOŽNOSTI VÝBĚRU NĚKTERÉHO OFICIA NEBO

NĚKTERÉ JEHO ČÁSTI

a) Používání kalendáře

241. V chóru a společně se oficiem slaví podle vlastního kalendáře, tj. diecézního nebo řeholního nebo podle kalendáře jednotlivých kostelů.¹⁵⁸ Členové řeholních společností slaví spolu s místní církevní obcí výročí posvěcení katedrály a hlavní patrony místa i větších oblastí, kde se právě zdržují.¹⁵⁹

242. Každý klerik nebo řeholník, který je z jakéhokoli titulu vázán posvátným oficiem, účastní-li se officia společně podle jiného kalendáře nebo jiného obřadu než svého, činí zadost své povinnosti, pokud jde o tu část officia, na které byl přítomen.

243. Modlí-li se někdo sám, může zachovávat buď kalendář místní, nebo vlastní, vyjma o vlastních slavnostech a svátcích.¹⁶⁰

b) Možnost výběru některého officia

244. Ve všedních dnech, které připouštějí slavení nezávazné památky, se může z vážného důvodu slavit týmž způsobem (srov. 234-239) oficiem některého svätce, zapsaného toho dne v římském martyrologiu nebo v jeho řádně schváleném dodatku.

245. Mimo slavnosti, neděle adventní, postní a velikonoční, Popeleční středu, Svatý týden, velikonoční oktáv a den 2. listopadu se může z veřejného důvodu nebo ze zbožnosti slavit buď zcela, nebo zčásti některé votivní oficiem - např. z důvodu pouti nebo místního svátku nebo vnější oslavy nějakého svätce.

c) Možnost výběru některých textů

246. V některých zvláštních případech mohou být v oficiu vybrány texty odlišné od těch, které jsou určeny, pokud se tím ovšem nenaruší základní uspořádání jednotlivých částí officia a pokud se zachovají následující pravidla.

247. V oficiu nedělí, slavností, svátků Páně, které jsou zapsány ve všeobecném kalendáři, dále všedních dnů doby postní a Svatého týdne, dnů ve velikonočním a vánočním oktávě i všedních dnů od 17. do 24. prosince nikdy nelze změnit ty texty, které jsou vlastní nebo pro toto slavení přizpůsobené, jako jsou antifony, hymny, čtení, responsoria, modlitby a velmi často i žalmy.

Nedělní žalmy příslušného týdne se mohou nahradit, je-li to vhodné, nedělními žalmy jiného týdne, ba dokonce, jde-li o modlitbu s účastí lidu, i jinými žalmy vybranými tak, aby byl lid postupně přiváděn k porozumění žalmům.

248. V modlitbě se čtením musí být pravidelný cyklus čtení z Písma svätého vždy ve vážnosti. Také officia se týká přání církve, aby se „během určitého počtu let přečetly lidu nejdůležitější části svätého Písma“.¹⁶¹

S přihlédnutím k tomu ať se v době adventní, vánoční, postní a velikonoční dodržuje cyklus čtení z Písma svätého, předkládaný v modlitbě se čtením; v liturgickém mezidobí se z vážného důvodu v některé dny nebo v několika málo dnech

¹⁵⁸ Srov. *Všeobecná ustanovení o liturgickém roku a o kalendáři*, č. 52.

¹⁵⁹ Srov. *tamtéž*, č. 52c.

¹⁶⁰ Srov. *Tabulka liturgických dnů*, č. 4 a 8.

¹⁶¹ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 51.

jdoucích bezprostředně za sebou mohou vybrat čtení z těch, která jsou stanovena pro jiné dny nebo také z jiných biblických čtení, např. když se konají duchovní cvičení nebo pastorační shromáždění nebo prosby za jednotu církve a podobně.

249. Jestliže se souvislé čtení někdy přerušuje kvůli nějaké slavnosti nebo svátku nebo zvláštní oslavě, bude v témž týdnu dovoleno se zřetelem na uspořádání celého týdne spojit vynechané části s jinými nebo stanovit, kterým textům se má dát přednost před jinými.

250. Také místo druhého čtení, které je toho dne určeno pro modlitbu se čtením, se může z vážného důvodu vybrat jiné čtení téže doby, vzaté buď z knihy Denní modlitba církve nebo z nezávazného lekcionáře (č. 161). Mimo to ve všedních dnech liturgického mezidobí a, zdá-li se to vhodné, i v době adventní, vánoční, postní a velikonoční, se může konat souvislé čtení z díla některého Otce, které by bylo v souladu s biblickou a liturgickou myšlenkou.

251. Krátkých čtení, modliteb, zpěvů a proseb, určených pro všední dny určité liturgické doby, se může použít v jiných všedních dnech téže doby.

252. Ačkoli má každý svědomitě dbát, aby zachovával celý cyklus žaltáře, který je rozdělen po týdnech,¹⁶² mohou se, je-li to z důvodů duchovních nebo pastoračních vhodné, říkat místo žalmů stanovených pro určitý den žalmy téže části officia, určené pro jiný den. Vyskytnou se však příležitostně i některé okolnosti, při nichž je dovoleno si vybrat vhodné žalmy i jiné texty na způsob votivního officia.

¹⁶² Srov. výše, č. 100-109.

Pátá kapitola

OBŘADY PŘI SPOLEČNÉM SLAVENÍ OFICIA

I. RŮZNÉ FUNKCE

253. Při slavení officia stejně jako v ostatních bohoslužebných úkonech „každý služebník církve i každý věřící má v rámci své funkce konat jenom to, ale i všechno to, co mu přísluší z povahy věci a podle liturgických předpisů“.¹⁶³

254. Předsedá-li bohoslužbě biskup, zvláště v katedrálním kostele, ať je obklopen svým kněžstvem a přísluhujícími, za plné a činné účasti lidu. A také každému slavení s účastí lidu ať předsedá zpravidla kněz nebo jáhen a ať jsou přítomni také přísluhující.

255. Kněz nebo jáhen, který předsedá slavení officia, si může na albu nebo superpelici obléci stolu; kněz také pluvíál. Při větších slavnostech si může obléci pluvíál více knězi a jáhni dalmatiku.

256. Předsedajícimu knězi nebo jáhnovi přísluší, aby u svého sedadla zahajoval officium úvodním veršem, začínal modlitbu Páně, pronášel závěrečnou modlitbu, pozdravoval lid, žehnal mu a propouštěl ho.

257. Prosby může přednášet buď kněz, nebo přísluhující.

258. Není-li přítomen kněz nebo jáhen, pak ten, kdo officiu předsedá, je jen jako jeden mezi rovnými, nevstupuje do presbytáře, nezdraví lid a nežehná mu.

259. Ti, kdo zastávají funkci lektora, čtou delší nebo krátké čtení, při čemž stojí na vhodném místě.

260. Zpěvák nebo zpěváci začínají zpěv antifon, žalmů nebo jiných zpívaných částí. Co se týká žalmů, je třeba zachovávat to, co bylo řečeno v č. 121-125.

261. Při přednesu kantika z evangelia v ranních chválách a v nešporách se může okuřovat oltář a po něm také kněz a lid.

262. Povinnost chórové modlitby se týká komunity, ne však místa slavení; nemusí to nutně být kostel, zvláště jde-li o ty části officia, jejichž slavení nemá slavnostní ráz.

263. Všichni účastníci stojí:

a) při uvedení do první modlitby dne a při úvodu jednotlivých částí denní modlitby církve;

b) při hymnu;

c) při kantiku z evangelia;

d) při prosbách, modlitbě Páně a závěrečné modlitbě.

264. Při čteních kromě evangelia všichni sedí.

265. Když se říkají žalmy a jiná kantika se svými antifonami, shromáždění buď sedí, nebo stojí podle toho, jak je zvykem.

266. Všichni se znamenají křížem od čela k prsům a od levého ramene k pravému:

¹⁶³ 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 28.

a) na začátku jednotlivých částí denní modlitby církve, když se říká: Bože, pospěš mi na pomoc;

b) na začátku kantik z evangelia: *Pochválen buď Hospodin, Velebí má duše Hospodina a Nyní můžeš, Pane, propustit svého služebníka.*

c) Křížem na ústech se znamenají na začátku uvedení do první modlitby dne při slovech: Pane, otevři mé rty.

II. ZPĚV V OFICIU

267. V rubrikách a předpisech těchto *Všeobecných pokynů* je třeba chápat slova „říkat“ nebo „přednášet“ podle zásad dále uvedených jak o zpěvu, tak o recitaci.

268. „Zpívání posvátného officia se naléhavě doporučuje těm, kteří slaví posvátné officium v chóru nebo společně, protože to více odpovídá povaze této modlitby, je to slavnostnější způsob a také projev hlubšího spojení srdcí při oslavě Boha.“¹⁶⁴

269. To, co vyhlašuje Druhý vatikánský sněm o liturgickém zpěvu, se vztahuje na každý bohoslužebný úkon a zvláště na denní modlitbu církve.¹⁶⁵ Ačkoli byly všechny jednotlivé prvky nově uspořádány tak, aby je mohl s užitkem recitovat také jednotlivec, většina z nich má charakter lyrický, zvláště žalmy, kantika, hymny a zpěvy po čteních, a tudíž jejich smysl je plněji vystižen, jen když se zpívají.

270. Zpěv při slavení officia nelze považovat za nějakou příkrasu, která by pristupovala k modlitbě jakoby zvenčí, ale spíše vyvěrá z hlubin duše, která se modlí a chválí Boha. Tak zpěv plně a dokonale odhaluje společenský charakter křesťanské bohoslužby.

Křesťanská společenství jakéhokoli druhu, která se snaží co nejčastěji pěstovat tento způsob modlitby, jsou tedy hodná chvály. K tomu je třeba, aby jak klerici a řeholníci, tak věřící byli poučeni potřebnou katechezí a cvičením, aby byli s to radostně zpívat části officia především o svátcích. Protože zpívat officium je obtížné, a ostatně chvála církve ani svým původem, ani svou vlastní povahou není záležitostí kleriků nebo mnichů, ale týká se celého křesťanského společenství, je nutné mít před očima více hledisek, aby se slavení denní modlitby církve zpěvem mohlo konat správně a aby také zazářilo věrohodností a krásou.

271. Zejména je vhodné zpívat aspoň o nedělích a svátcích, aby se podle toho rozeznaly různé stupně slavení.

272. Protože všechny části officia nejsou stejně závažné, je prospěšné, aby byly před ostatními vyzdviženy zpěvem ty, které tvoří skutečně stěžejní body officia, totiž ranní chvály a nešpory.

273. A i když se doporučuje celé officium zpívat, pokud ovšem zpěv vyniká stránkou uměleckou a duchem, přece se někdy může užitečně uplatnit zásada „odstupňované“ slavnostnosti, jednak z praktických důvodů, jednak pro to, že jednotlivé prvky bohoslužby jsou různé a každý z nich znovu může dosáhnout svého přirozeného smyslu a skutečné funkce. Takto se díváme na denní modlitbu církve nějakou na krásný památník dávné doby, který si žádá, aby byl beze změny uchován k

¹⁶⁴ S. Congr. Rituum, instr. *Musicam sacram*, 5. 3. 1967, č. 37: AAS 59 (1967), str. 310; srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 99.

¹⁶⁵ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 113.

vzbuzování obdivu, ale naopak může znovu ožít a začít růst a opět se stát jasným svědectvím cílého života určité komunity.

Zásadou „odstupňované“ slavnostnosti je tedy to, že se připouští více mezistupňů mezi oficiem, které se celé zpívá, a mezi prostou recitací všech částí. Tento způsob umožňuje velkou a příjemnou pestrost, jejíž stupnice se ještě obohacuje podle rázu liturgického dne nebo části officia, která se slaví, podle povahy jednotlivých prvků, z nichž se officium skládá, a konečně podle velikosti nebo charakteru společenství, ba i podle počtu zpěváků, který je v daných podmínkách k dispozici.

Vzhledem k této větší variabilitě se bude moci zpívaná veřejná oslavná bohoslužba církve konat častěji než předtím, bude se moci mnohotvárně přizpůsobovat různým podmínkám a je nemalá naděje, že se pro náš věk najdou nové cesty a formy, jak tomu bylo v životě církve vždy.

274. Při bohoslužbách s latinským zpěvem se má dávat přednost gregoriánskému chorálu, protože je římské liturgii vlastní.¹⁶⁶ „Církev“ však „nevyklučuje z liturgických úkonů žádný druh posvátné hudby, odpovídá-li duchu liturgického úkonu a povaze jeho jednotlivých částí a nezabránuje-li řádné aktivní účasti lidu“.¹⁶⁷ Chybí-li při zpívaném officiu nápěv pro určitou antifonu, ať se vezme jiná antifona z těch, které jsou k dispozici, jen když je vhodná podle ustanovení č. 113, 121-125.

275. Protože se může denní modlitba církve konat národním jazykem, „musí se pečlivě dbát, aby se připravily melodie, jichž by se užívalo při zpěvu posvátného officia národním jazykem“.¹⁶⁸

276. Není na závadu v jedné a téže části officia zpívat rozdílné texty různým jazykem.¹⁶⁹

277. Které prvky je nutné zvlášť vybrat k zpívání, vyplývá z přirozeného uspořádání bohoslužby, která vyžaduje, aby byl zachován smysl a povaha každé části a zpěvu; některé části samy o sobě vyžadují, aby se zpívaly.¹⁷⁰ Jsou to především aklamace, odpovědi na pozdravy kněze a přísluhujících a na litaniové prosby, kromě toho antifony a žalmy, vložené verše nebo opakované odpovědi, dále hymny a kantika.¹⁷¹

278. O žalmech je známo (srov. č. 103-120), že jsou úzce spojeny s hudbou. To je doloženo židovskou i křesťanskou tradicí. Ke skutečně plnému pochopení mnoha žalmů nemálo přispívá, aby se zpívaly nebo aspoň byly chápány v tomto poetickém a hudebním světle. Pokud je to tedy možné, zdá se vhodné dát této formě přednost aspoň ve význačných dnech nebo částech officia a podle přirozené povahy žalmů.

279. Různé způsoby, jak zpívat žalmy, jsou popsány v č. 121-123. K tomu přistupuje pestrost, plynoucí ne z vnějších okolností, ale z rozdílného druhu žalmů, které se v jednotlivých částech officia vyskytují: tak snad bude lépe žalmům poučným nebo dějinným naslouchat, kdežto naopak pro oslavné nebo děkovné je vhodnější společný zpěv. Velice však záleží na tom, aby zpěv nebyl strnulý, vyumělkovaný nebo nebyl jen výsledkem zachovávání formálních předpisů, ale aby odpovídal skutečnosti. Nejprve je

¹⁶⁶ Srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 116.

¹⁶⁷ S. Congr. Rituum, instr. *Musicam sacram*, 5. 3. 1967, č. 9: AAS 59 (1967), str. 303; srov. 2. vatikánský sněm, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 116.

¹⁶⁸ S. Congr. Rituum, instr. *Musicam sacram*, 5. 3. 1967, č. 41; srov. č. 54-61: AAS 59 (1967), str. 312, 316-317.

¹⁶⁹ Tamtéž, č. 51: AAS 59 (1967), str. 315.

¹⁷⁰ Srov. S. Congr. Rituum, instrukce *Musicam sacram*, 5. 3. 1967, č. 6: AAS 59 (1967), str. 302.

¹⁷¹ Srov. tamtéž, č. 16a, 38: AAS 59 (1967), str. 305, 311.

nutné usilovat o to, aby byly duše formovány láskou k opravdové modlitbě církve a chválit Boha aby jim působilo radost (srov. Žl 147).

280. Hymny, vynikají-li po obsahové a umělecké stránce, mohou podporovat i modlitbu toho, kdo officium recituje. Samy o sobě jsou však určeny ke zpěvu, a proto se doporučuje, aby se při společném slavení, pokud je to možné, zpívaly.

281. Zpěv po krátkém čtení v ranních chválách a v nešporách, o němž je řeč v č. 49, se má opravdu zpívat, a má ho zpívat lid.

282. Také responsoria, která následují po čteních v modlitbě se čtením, vyžadují svou povahou a funkcí zpěv. Avšak ve sledu officia jsou uspořádána tak, aby podržela svou působnost také při recitaci jednotlivcem. Zpěvu se bude moci častěji použít u těch, která jsou opatřena jednoduššími a snadnějšími hudebními nápěvy, než u těch, jejichž melodie jsou vybrány ze starých liturgických pramenů.

283. Delší i krátká čtení nejsou sama o sobě určena ke zpěvu; když se čtou, musí se pečlivě dbát, aby se četla důstojně, jasně a zřetelně, aby je všichni mohli opravdu vnímat a správně chápat. Při zpěvu by byl přijatelný jen takový nápěv, jimž by se zlepšila slyšitelnost slov a srozumitelnost textu.

284. Texty, které jednotlivě pronáší předsedající jako modlitby, se mohou zpívat, zvláště jazykem latinským, a budou znít krásně a jasně. To však bude obtížnější v některých národních jazycích, ledaže by zpěv umožnil jasnější srozumitelnost slov textu.

DODATEK

DIALOG NÁRODNÍ KULTURY S BOHEM

1. Slavení bohoslužby je dialog mezi člověkem a Bohem. Na tomto dialogu má účast každý jednotlivec i celé společenství církve. Podílí se na něm zároveň také celá národní kultura. Musí při něm přijít ke slovu to, co v národě po léta rostlo a zrálo - v určitém slova smyslu jakoby duše národa.

2. Je třeba, aby tomu odpovídaly i výrazové prostředky, jimiž se tento dialog uskutečňuje; ať jde o slovní vyjádření anebo o jiné způsoby, jimiž lidé navazují a udržují kontakt s Bohem. Týká se to především těch částí, kterými se na tomto dialogu s Bohem podílí všichni shromážděný lid.

3. Jsou to většinou společné zpěvy. Mají-li být skutečnou účastí na bohoslužbě, musejí splňovat požadavky kladené na liturgické texty.

Jejich základním posláním bylo vždy připomínat a zpřítomňovat události z dějin spásy, a tak umožňovat jejich společné znovuprožívání. Musí však také být živou modlitbou vycházející ze srdce člověka, který jejich prostřednictvím rozmlouvá s Bohem.

4. Texty i melodie mají být vybrány tak, aby se v nich opravdu ozývalo „dědictví otců“, totiž to, co vyrostlo a dozrálo v domácím prostředí.

Ústy těch, kdo je pronášejí, promlouvají ti, kdo je tvořili, spolu se všemi, kteří jimi v postupu věků oslavovali Boha.

Naše účast na slavení bohoslužby tak překračuje hranice času.

5. Podobně jako při překladech do jiných národních jazyků, byly proto i v českém vydání Denní modlitby církve latinské hymny nahrazeny českými skladbami.

Jsou to mnohdy skutečné perly české duchovní poezie, vybrané z nepřeberného bohatství, které nashromáždili naši předkové v průběhu sedmi staletí. Informace o jejich původu jsou uvedené v přehledu hymnů na konci každého dílu Denní modlitby církve.

6. Základ tvoří hymny k modlitbě se čtením, k ranním chválám a nešporám pro liturgické doby. Pro dobu adventní, vánoční, postní a velikonoční jsou vybrány vlastní hymny i k modlitbě uprostřed dne. Tím se zdůrazní zvláštní charakter těchto liturgických dob i ve dnech, na které připadnou svátky nebo slavnosti svatých.

Liturgické mezidobí má dvoutýdenní cyklus hymnů pro modlitbu se čtením, ranní chvály, modlitbu uprostřed dne a nešpory. K modlitbě se čtením jsou to texty o Božím slovu a o následování Krista. V ranních chválách vyjadřují myšlenky křesťana na začátku nového dne. Modlitba uprostřed dne začíná prosbou o Boží pomoc a o vytrvalost v dobrém. Hlavní myšlenkou hymnů pro nešpory je děkování za stvoření a vykoupění.

Modlitba před spaním má po celý rok stejný jednotýdenní cyklus hymnů. Jsou to večerní písně, vyjadřující poděkování na sklonku dne a prosbu za odpuštění vin.

7. Také společné texty o posvěcení kostela a o svatých, i officium za zemřelé, mají hymny pro modlitbu se čtením, ranní chvály a nešpory.

Své vlastní hymny mají též některé význačné slavnosti, svátky a památky svatých.

8. Další příležitostí, jak uplatnit ovoce národní kulturní tradice, je výběr čtení z tvorby domácích náboženských myslitelů a spisovatelů.

S uplatněním tohoto myšlenkového odkazu se počítá v dvouletém cyklu čtení, jehož vydání se připravuje.